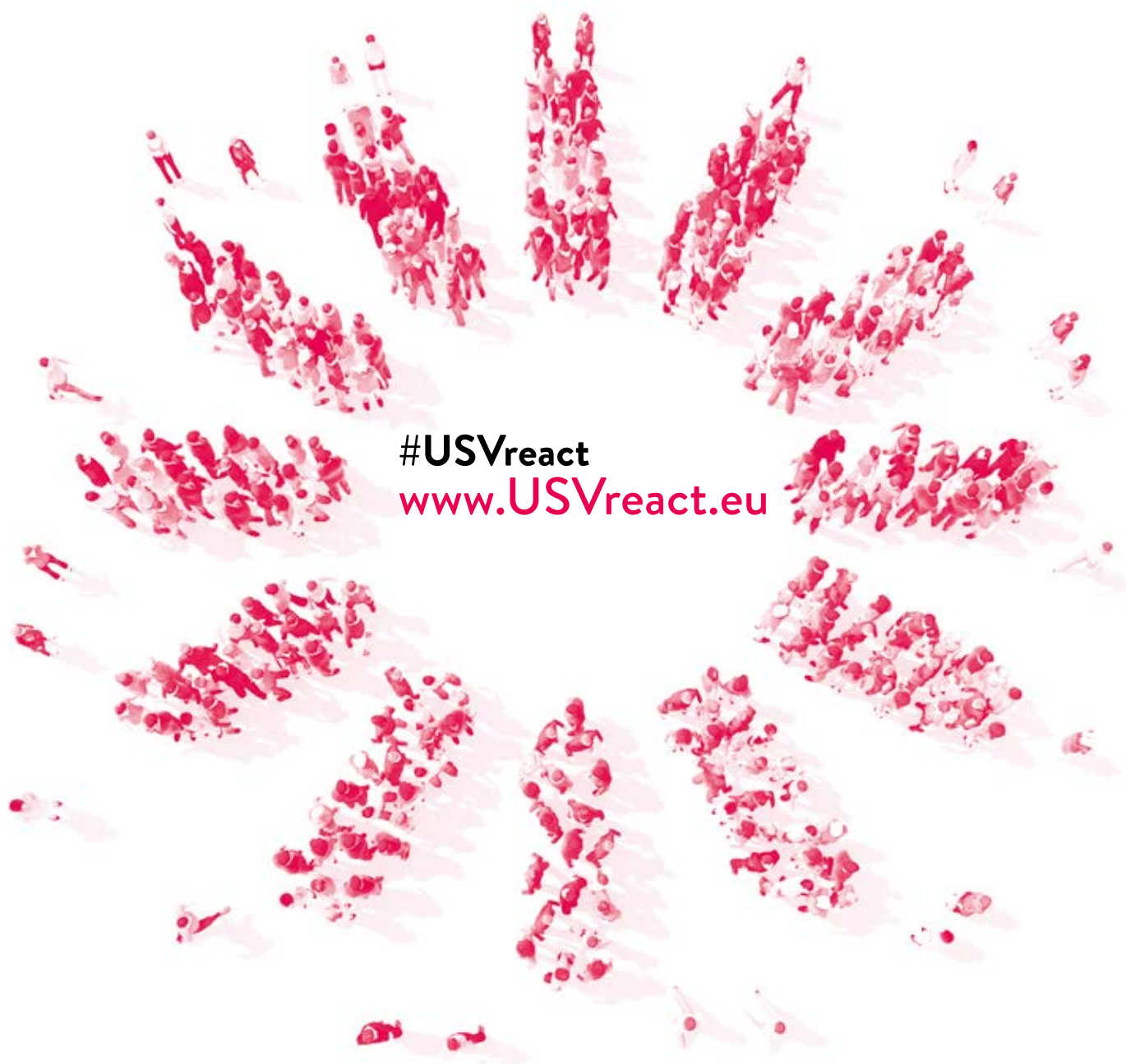

USVreact

UNIVERSITIES SUPPORTING VICTIMS OF
SEXUAL VIOLENCE

MĀCĪBAS REAGĒŠANAI UZ SEKSUĀLO VARDARBĪBU EĪROPAS UNIVERSITĀTĒS USVreact projekta galaziņojums

#USVreact
www.USVreact.eu

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship
Programme of the European Union

Projekts "#USVreact" pret seksuālo vardarbību universitātēs ir tapis ar Eiropas Komisijas finansiālu atbalstu. Tā saturs un materiāli atspoguļo tikai autoru viedokli, un Komisija nav atbildīga par to, kā tiks izmantota tajā ietvertā informācija. Projekta kods: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

Pirms resursa publikācijas (2018. gada janvārī) tika veikta satura aktualizācija. Laika gaitā atsauces uz juridiskajiem avotiem un tīmekļa vietnēm var mainīties, un tās jāpārbauda.

Brunel University London Press,

Kingston Lane,
Uxbridge, Middlesex
UB8 3PH

ISBN: 978-1-908549-35-8

Pirmā publikācija: 2018. gada janvārī

CC Creative Commons license

Atribūcija: NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>

Ziņojuma redaktori

Pam Alldred, Brunela Londonas universitāte

Alison Phipps, Saseksas Universitāte

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship
Programme of the European Union

Atruna

Projekts "#USVreact" pret seksuālo vardarbību universitātēs ir tapis ar Eiropas Komisijas finansiālu atbalstu. Tā saturs un materiāli atspoguļo tikai autoru viedokli, un Komisija nav atbildīga par to, kā tiks izmantota šajā ietvertā informācija. Projekta kods: JUST/2014/RDAP/AG/VICT/7401

USVreact projekta partneri, kas piedalījušies mācību nodarbību izmēģināšanā, pētījumos un papildinājuši ziņojuma saturu

Projekta koordinators

Brunela Londonas universitāte, <http://www.brunel.ac.uk>

Projekta partneri un līdzautori

Griekija

Panteona sociālo un politisko zinātņu universitāte Griekijā (PUA), www.panteion.gr

Koordinators: Athena Athanasiou

Pētnieki: Alexandra Zavos

Asistents: Voula Touri

Mācību instruktori: Matina Papagiannopoulou, Kiki Petroulaki

Itālija

Turīnas Universitāte (UNITO), www.cirsde.unito.it

Koordinators: Norma De Piccoli

Pētnieki: Mara Martini

Asistents: Federica Turco, Paola Deiana

Mācību instruktori: Renata Bonito, Arianna Enrichens, Mara Martini

Zinātniskā komiteja: Elena Bigotti, Roberta Bosisio, Mia Caielli, Joelle Long,

Luca Rollè

Spānija

Roviras i Virgili vārdā nosauktā universitāte (URV); www.urv.c

Koordinators: Barbara Biglia

Pētnieki: Sara Cagliero, Edurne Jimenez Pérez

Asistenti: Alba Sáenz Suárez, Carla Alsina Muro

Mācību instruktori: Ivana Soto León (Sara Cagliero un Barbara Biglia)

Basku zemes universitāte (UPV/EHU), www.ehu.es

Koordinators: Marta Luxán Serrano

Pētnieki: Jokin Azpiazu Carballo, Mila Amurrio Velez

Mācību instruktori: Jokin Azpiazu Carballo, Ainhoa Narbaiza Irizar

CEPS Projectes Socials, www.asceps.org

Projekta vadītājs: gigi guizzo

Direktors: Juan Pedregosa

Koordinators un pētnieks: Eulàlia Gorgaa

Apvienotā Karaliste

Brunela Londonas universitāte, www.brunel.ac.uk

Koordinators: Anne Chappell

Pētnieki: Charlotte Jones, Neil Levitan

Jorkas Universitāte, www.york.ac.uk

Koordinators: Vanita Sundaram

Pētnieki: Mary Cobbett-Ondiek, Annis Stead

Moderatori: Angie Bell, Sarah Simpson, Catherine Atkinson, Annis Stead

Saseksas Universitāte, www.sussex.ac.uk/

Koordinators: Alison Phipps

Pētnieki: Rachel O'Neill, Naaz Rashid, Gillian Love

Mācību instruktors: Valentina Cartei

Valstu asociētie partneri

Itālija

Politecnico di Torino, www.polito.it

Città di Torino – Turīnas pilsēta, www.comune.torino.it

Latvija

Biedrība "Centrs MARTA", www.marta.lv

Serbija

Viktimoloģisko draštību Serbijā - Serbijas Viktimoloģijas biedrība, <http://www.vds.rs>

Spānija

Universidad Pública de Navarra - Nafarroako Unibertsitate Publikoa, www.unavarra.es

Universitat Pompeu Fabra, www.upf.edu

Universitat de Vic, www.uvic.cat

Universitat Autònoma de Barcelona, www.uab.cat

Universitat de Barcelona- www.ub.edu

Mondragon Unibertsitatea, www.mondragon.edu

Apvienotā Karaliste

University of Brighton, www.brighton.ac.uk

Keele University, <https://www.keele.ac.uk>

Lancaster University, www.lancaster.ac.uk

York St John University, <https://www.yorks.j.ac.uk>

Trinity Laban Conservatoire of Music and Dance, www.trinitylaban.ac.uk

University College London, www.ucl.ac.uk

University of the West of England <http://people.uwe.ac.uk>

Universitātes seksuālās vardarbības upuru atbalstam Par projektu

Jaunām sievietēm – un konkrēti studentēm – jo īpaši draud saskare ar dzimumvardarbību. Turklāt daudzās Eiropas valstīs atbalsta pasākumus studentiem nenodrošina vajadzīgajā apmērā, un cietušie nereti min savu negatīvo pieredzi, atklājot faktus mācību iestādei. **USVreact**, proti, projektu “Universitātes seksuālās vardarbības upuru atbalstam”, izstrādāja 2015. gada sākumā, atsaucoties uz Eiropas Komisijas izsludināto uzaicinājumu par pieteikšanos *Daphne III* finansējumam, kas paredzēts dzimumvardarbības upuru atbalstam. Mērķis bija uzlabot iestāžu “pirmo reakciju” uz studentu atklātajiem seksuālās vardarbības gadījumiem, lai radītu atvērtāku un labvēlīgāku uzvedības kultūru universitātēs. Galvenais mērķis bija projekta partnerinstitūciju darba grupu vadībā radīt, izmēģināt un izvērtēt uz pieredzi balstītus un novatoriskus mācību modeļus par upuru uzklauššanu universitāšu darbiniekiem vairākās Eiropas universitātēs. Bija paredzēts, ka, projektam beidzoties, šie mācību modeļi bez laika ierobežojumiem un maksas būs pieejami izmantošanai citās universitātēs un iestādēs.

Citi projekta mērķi bija caurlūkot “pirmās reaģēšanas” un upuru uzklauššanas mācībās gūto labo praksi, lai pilnveidotu mācību modeļus; vētīt rīcībpolitiku un ceļus upuru/cietušo aprūpei partneruniversitātēs un starptautiskā mērogā; radīt valsts un starptautiska mēroga ekspertu, specializēto aģentūru un studentu apvienību, kā arī universitāšu darbinieku tīklus zināšanu paplašināšanai un apmaiņai un, kur vien tas iespējams, panākt mācību programmu ilgtspējīgu ieviešanu. Projektā ir izmantoti daudzu partneru publicētie pētījumi (skatīt, piemēram, Alldred & Biglia 2015, Biglia & Conchi 2007, Jackson and Sundaram 2015, Love et al 2017, Phipps 2009, 2017, Phipps and Smith 2012, Phipps & Young 2015, Rymer & Cartei 2015), kā arī *Daphne III* iepriekš līdzfinansētais projekts *Gap Work*, kura mērķis bija apmācīt jaunatnes darba speciālistus reaģēt uz dzimumvardarbību un kurā bija iesaistīti daudzi USVReact projekta partneri (Alldred et al 2014). Projektā darbojās starptautiska konsultatīva grupa no dažādu partnervalstu ekspertiem, tostarp arī daudzu publikāciju autori (skatīt, piemēram, Bustelo and Lombardo 2007, Fenton et al 2016, McGlynn, Downes and Westmarland 2017, Sanders-McDonagh, Neville & Nolas 2016, Westmarland and Graham 2010).

USVReact pamatojās uz ES Upuru direktīvu, kurā prasīta upuru atzīšana un cieņpilna attieksme pret viņiem, aizsardzība pret otrreizēju un atkārtotu viktimizāciju, pienācīgs atbalsts un piekļuve tiesu iestādēm. Šī projekta partneruniversitātes – katra no tām ar savu nelielu pētnieku un instruktoru grupu – bija *Rovira I Virgili* universitāte un Basku zemes/*Euskal Herriko* universitāte Spānijā; Turīnas Universitāte Itālijā; Panteona sociālo un politisko zinātņu universitāte Grieķijā un Brunela Londonas universitāte, Saseksas Universitāte un Jorkas Universitāte Apvienotajā Karalistē. Projekta vadību nodrošināja organizācija *CEPS Projectes Socials* Barselonā. Šī ziņojuma tapšanas laikā projektā bija iesaistītas 19 asociētas partnerinstitūcijas no visām partnervalstīm, kā arī no Latvijas un Serbijas, kur vai nu izmēģināja atsevišķus mācību modeļus, vai arī nodrošināja atbalstu pēc iespējas plašākai mācību materiālu izplatīšanai.

Projekta uzsākšanu iezīmēja sanāksme Saseksas Universitātē 2016. gada aprīlī. Pēc tam tika izstrādāti dokumenti rīcībpolitikas vērtīšanai un labākās prakses caurlūkošanai (abi dokumenti ir pieejami *USV-React* vietnē), kas radīja pamatu mācību programmu izstrādāšanai. Katra mācību programma bija piesaistīta konkrētam kontekstam un uzvedības kultūrai, kā arī pamatojās uz labāko praksi, un visas septiņas programmas uzsāka īstenot 2016. gadā dažādos laikos. Mācības un vērtēšana turpinājās līdz pat 2017. gada beigām, un dažās universitātēs mācības turpinājās arī vēlāk. Kopumā šī ziņojuma tapšanas laikā ir apmācīti gandrīz 900 darbinieki 24 dažādās iestādēs. Projekta noslēgumu iezīmēja starptautiska konference Londonā, kur galvenās atziņas izplatīja starp jomas ekspertiem. Pēc tam partneruniversitātēs notika vietēja līmeņa konferences, lai iesaistītu dažādu valstu un reģionu akadēmisko aprindu un praktiskā darba speciālistus un apspriestu ieteikumus izmantošanai praksē.

Par ziņojumu

Šis ziņojums sākas ar pārspriedumu par projekta empīrisko un teorētisko kontekstu, aplūkojot pret studentiem vērstās seksuālās vardarbības izplatību Eiropas valstīs un faktoros, kas var atvieglot vai kavēt pieredzētā atklāšanu. Tam seko kopsavilkums par septiņām mācību programmām no satura, īstenošanas un vērtēšanas viedokļa. Ziņojuma nobeigumā dots kopsavilkums ar katra partnera ieteikumiem, kā arī ieteikumi, kas piemērojami plašāk – valsts, reģiona un starptautiskā līmenī. Plašāka informācija par katru atsevišķo mācību programmu, kā arī plašāka informācija par projektu ir pieejama mūsu interneta vietnē <http://usvreact.eu>. Šajā vietnē katrs partneris drīzumā ievietos pats savu paplašināto ziņojumu, kurā būs pilnīgāk izklāstīts konkrētais konteksts un caurlūkotās organizētās mācības. Katram partnerim ir arī interneta vietne attiecīgajā valodā. Šo pārskatu sagatavoja Elisona Fipsa [Alison Phipps] un Pema Oldreda [Pam Alldred], kuras piedalījās partneru sākotnējā vērtēšanā attiecīgi kā līdzstrādniece un vadošā pētniece.

Mēs aicinām mācību materiālu lietotājus pielāgot tos savam kontekstam, ņemot vērā nianšes kultūrā un vērtībās un konkrētos atbalsta dienestus, kā arī informāciju par ārpakalpojumiem. Mēs ļoti priecātos par iespēju uzzināt, ko jūs esat mācījušies no savas pieredzes un kādus vēl materiālus esat izstrādājuši. Ja vēlaties ievietot materiālus mūsu interneta vietnē, lūdzu rakstiet Džidži Gitso [Gigi Guizzo] CEPS vai Pamai Oldredai [Pam Alldred], vai arī Elisonai Fipsai [Alison Phipps].

Seksuālā vardarbība Eiropas universitātēs – izplatība, politika un prakse

Šajā nodaļā ir liecību kopsavilkums par seksuālās uzmākšanās un vardarbības izplatību Eiropas universitātēs, ko papildina mūsu savāktā informācija par attiecīgo rīcībpolitiku un mācību programmām. Kopumā aina norāda, ka šai jomā strauji aug informētība un spēja reaģēt, tomēr nodrošinājums vēl aizvien nav vienmērīgs un ir tikai nedaudzi veiksmīgi un uz pierādījumiem balstīti modeļi, kas derīgi pārņemšanai. Mēs ceram, ka mūsu projekts šajā kontekstā būs vērtīgs papildinājums, nodrošinot plašu uz pierādījumiem balstītu mācību programmu apkopojumu, orientējoties uz dažādiem institucionāliem un kultūras kontekstiem.

2:1 Izplatība

Sākot no divdesmitā gadsimta astoņdesmitajiem gadiem studentu viktimizācija ir pētīta daudzās valstīs, tostarp Japānā, Ķīnā, Dienvidkorejā, Haiti, Jordānijā, Čīlē, Kanādā, Vācijā, Itālijā, Polijā, Spānijā, Bangladešā, Indijā, Šrilankā, ASV un Apvienotajā Karalistē (Phipps 2018). Par tās izplatību nav vienota priekšstata, jo vairāk tāpēc, ka reālu datu trūkuma dēļ statistika bieži vien balstās uz aptuveniem novērtējumiem, ekstrapolāciju vai pieņēmumiem. Tomēr kopumā ir pamats apgalvojumam, ka seksuālā vardarbība universitātēs nav reta parādība un galvenie pāridarītāji ir vīrieši, kas padara sievietes par upurēm. USVSV partnervalstīs datus par seksuālo vardarbību visumā ir vērojamas līdzīgas tendences. Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra (FRA) aptaujā, kas veikta 2014. gadā, konstatēja, ka Grieķijā 10–19 % sieviešu norāda uz partnera nodarītu fizisku un/vai seksuālu vardarbību, 30–39 % norāda uz psiholoģisku vardarbību, 10–19 % norāda uz “uzmācīgu novērošanu” un 15 % ziņo par seksuālu uzmākšanos, kas piedzīvota attiecīgajā gadā (FRA, 2014). Gandrīz 70 % sieviešu uzskatīja, ka vardarbība pret sievieti notiek “ļoti bieži” vai “pietiekami bieži”, un tikai 2 procentiem šķita, ka tā “nav bieži izplatīta” parādība (FRA, 2014). Tajā pašā gadā Itālijas Nacionālā statistikas institūta (Istat) aptaujā konstatēja, ka 31 % sieviešu vecumā no 16 līdz 70 gadiem bija iepriekš savas dzīves laikā piedzīvojušas kādu vardarbības veidu, 20 % bija piedzīvojušas fizisku vardarbību, 21 % seksuālu vardarbību un 74 % – seksuālu uzmākšanos (Istat, 2015). Seksuālo uzmākšanos 77 % gadījumu saistīja ar nepazīstamiem cilvēkiem, turpretim lielākajā daļā gadījumu, kad bija notikusi izvarošana vai izvarošanas mēģinājums, pāridarītāji bija partneri, bijušie partneri vai draugi (Istat, 2015).

Ir pausts uzskats, ka Spānijā federālās valdības nespēja nodrošināt efektīvus mehānismus datu vākšanai par seksuālo vardarbību ir viens no iemesliem, kas neļauj saskatīt seksuālās vardarbības patiesos apmērus šajā valstī (Toledo and Pineda, 2016). No 2016. gada janvāra līdz decembrim policijai tika ziņots par 7 240 seksuālās vardarbības gadījumiem (Ministerio del Interior, 2017). Tomēr no šiem gadījumiem 6 067 vēl aizvien ir reģistrēti kategorijā “citi pārkāpumi pret seksuālo brīvību un tiesības uz atlīdzinājumu”, neļaujot pilnā mērā spriest par to būtību. 2015. gada aptaujā par vardarbību pret sievietēm pirmo

reizi iekļāva jautājumus par seksuālo vardarbību saskaņā ar Pamattiesību aģentūras ieteikumiem (FRA, 2014). Rezultāti parādīja, ka 24,2 procenti sieviešu, kas vecākas par 16 gadiem; norāda uz fizisku vai seksuālu vardarbību, kas piedzīvota dzīves laikā, pie tam 7,2 procenti norāda uz seksuālu vardarbību no tāda pāridarītāja, kas nav vai nekad nav bijis sievietes partneris. Spānijā 3,5 % sieviešu norādīja uz seksuālu vardarbību, kas piedzīvota līdz 15 gadu vecumam (Ministerio del Interior, 2017).

Apvienotajā Karalistē Nacionālais Statistikas birojs gada laikā līdz 2016. gada martam konstatēja 106 098 policijā reģistrētus seksuālus pārkāpumus (ONS, 2017); saskaņā ar nacionālās labdarības organizācijas *Rape Crisis* aplēsēm ik gadu Anglijā un Velsā tiek izvarotas 85 000 sievietes un 12 000 vīrieši (*Rape Crisis England & Wales*, 2017). Eiropas Pamattiesību aģentūras aptaujā (FRA, 2014) konstatēja, ka Apvienotajā Karalistē 2014. gadā bija 29 % sieviešu, kas piedzīvojušas fizisku un/vai seksuālu vardarbību no esošā vai bijušā partnera, 46 % sieviešu bija piedzīvojuši partnera nodarītu psiholoģisku vardarbību un 19 % – vajāšanu. Nesen veiktā aptaujā, ko veica Arodbiedrību kongress (*TUC*), arī lēš, ka vairāk nekā puse no aptaujātajām sievietēm ir pieredzējušas uzmākšanos darbavietā (*TUC*, 2016).

Datu, kas liecinātu konkrēti par vardarbību pret studentēm/studentiem, nav daudz. Tomēr 2011. gada Eiropas projektā “Gender-based violence, stalking and fear of crime” (Dzimumvardarbība, vajāšana un bailes no noziedzības) tika savākti dati par izplatību, aptaujājot vairāk nekā 22 000 studentes Vācijā, Itālijā, Polijā, Spānijā un Apvienotajā Karalistē (Feltes et al., 2012). Attiecībā uz seksuālo uzmākšanos 47 % aptaujas dalībnieces no Itālijas, 54,2 % no Spānijas un attiecīgi 68,6 % no Apvienotās Karalistes bija piedzīvojušas vismaz vienu seksuālās uzmākšanās epizodi universitātē pavadītajā laikā. 41,8% aptaujas dalībnieces no Itālijas, 52,9% no Spānijas un attiecīgi 58,2% no Apvienotās Karalistes bija piedzīvojušas vismaz vienu vajāšanas epizodi mācību laikā. 30,2% aptaujas dalībnieces no Itālijas, 36,7% no Spānijas un 33,6% no Apvienotās Karalistes bija piedzīvojušas vismaz vienu negribēta dzimumakta epizodi universitātē pavadītajā laikā (Feltes et al., 2012). Pētījumā, ko 2011. gadā veica Spānijā, vairāk nekā 50 % no universitātes studentiem norādīja, ka seksuāli pārkāpumi Spānijas sabiedrībā ir “diezgan plaši” vai “ļoti plaši” izplatīta parādība (Ferrer-Perez, Bosch-Fiol & Navarro-Guzmán, 2011). 2016. gada pētījumā konstatēja, ka 2 % no Spānijas studentēm zina par seksuālo agresiju universitātē, turpretim 6 % norādīja uz spiedienu, kas mudināja tās iesaistīties seksuālās vai emocionālās attiecībās; 7 % – uz mudinājumu pakļauties negribētiem skūpstiem vai pieskārieniem un 16 % norādīja uz tenkošanu par viņu seksuālo dzīvi (Valls et al., 2016).

Pirmā nacionālā aptauja Apvienotajā Karalistē par seksuālo vardarbību universitātēs bija Nacionālās Studentu apvienības (*NUS*) 2010. gada ziņojums “Hidden Marks” (Slēptās rakstzīmes), kurā konstatēja, ka katra septītā studente mācību laikā bija piedzīvojusi nopietnu fizisku vai seksuālu apdraudējumu un 68 % bija piedzīvojuši uzvedību, ko var kvalificēt kā seksuālu uzmākšanos. *NUS* 2014. gadā veica papildu pētījumu, kurā konstatēja, ka ceturtdaļa studentu bija piedzīvojusi nevēlamu seksuālu uzmākšanos, pie tam sievietēm šādas pieredzes varbūtība bija ievērojami augstāka nekā vīriešiem, un trešā daļa no aptaujātajiem bija dzirdējuši atklāti seksuālas pret sevi vērstas replikas vai izjutusi cita veida verbālu seksuālu uzmākšanos, un divas trešdaļas bija dzirdējušas jokus par izvarošanu universitātes teritorijā. 2017. gada avīzes *The Guardian* veiktajā izpētē par informācijas brīvību žurnālisti atklāja gandrīz 300 studentu uzrādītus seksuālas uzmākšanās gadījumus no universitātes darbinieku puses kopš 2011. gada, apgalvojot, ka tā ir tikai “leduskalna virsūdens daļa” (Batty et al., 2017), kaut arī līdz šim nav gūti neapstrīdami dati šā apgalvojuma pamatošanai.

2:2 Rīcībpolitika

Kaut arī mūsu uzmanības centrā ir rīcībpolitika seksuālās vardarbības jautājumu risināšanai augstākās

izglītības (AI) iestādēs, ir vērts atzīmēt plašākas sistēmas, kuras jau tagad pamato tādas rīcībpolitikas veidošanu, kas būtu konkrēti piemērotas universitātēm, un kuras šim mērķim var izmantot. Ceturtajā ANO vispasaules sieviešu konferencē tapa Pekinas deklarācija un Rīcības platforma, kas aptver 12 kritiski svarīgas jomas, tostarp apņemšanos apkarot pret sievietēm vērstu vardarbību. Platformu pieņēma 189 dalībvalstis. Starptautiskā līmenī attiecīgā rīcībpolitika cita starpā balstās uz 1948. gada Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju un 1980. gada Konvenciju par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu (CEDAW). Pirmajā dokumentā ir teikts, ka katram cilvēkam ir tiesības uz dzīvību, brīvību un personas neaizskaramību, un Deklarācija nosaka, ka nevienu nedrīkst pakļaut nežēlīgai, pazemojošai attieksmei vai spīdzināšanai, kaut arī praksē Deklarāciju tikai ierobežoti piemēro sieviešu tiesībām un problēmām, piemēram, seksuālai vardarbībai, jo vērojama tendence šos jautājumus izdalīt kā “specializētu tēmu” (skatīt, piemēram, Bunch 1990). Otra dokumenta nolūks ir visa veida diskriminācijas aizliegums, kaut arī vardarbība tajā nav tieši nosaukta, un arī šī dokumenta piemērošanu ierobežo izpildes mehānismu trūkums (Wetzel 1993).

Pretstatā šiem dokumentiem 2011. gada Eiropas Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbību ģimenē novēršanu un apkaršanu, ko dēvē par Stambulas konvenciju, ir juridiski saistoša, un tajā ir definēti vairāki vardarbības veidi, tostarp izvarošana, vajāšana, piespiedu laulības un sieviešu dzimumorgānu kropļošana. Tā nosaka valdībām pienākumu mainīt likumus, ieviest praktiskus pasākumus un piešķirt resursus šādas vardarbības novēršanai un apkaršanai. Kopš 1998. gada Eiropas Savienības Padomes prezidentvalstis arī ir veidojušas ieteikumus, rosinājušas pieņemt rādītājus un izstrādājušas citus nesaistošus dokumentus par vardarbību pret sievietēm. Vardarbība pret sievietēm ir arī tieši minēta Eiropas Komisijas Sieviešu un vīriešu līdztiesības stratēģijā 2010.–2015. (2011). Ir divi saistoši ES likumi, kuros minēta seksuāla uzmākšanās, – Direktīva 2004/113/EK, ar kuru īsteno principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm, attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu, un Direktīva 2006/54/EK par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos.

2017. gada 5. martā Stambulas konvenciju bija parakstījušas visas ES dalībvalstis, un 2017. gada maijā pieņēma lēmumu par visas ES pievienošanos Konvencijai kopumā. Tomēr ne visās dalībvalstīs Konvenciju ratificēja, un starp valstīm, kas atteikušās to darīt, ir Grieķija, Latvija un Apvienotā Karaliste (Grieķija to parakstīja 2011. gada 11. maijā, Latvija – 2016. gada 18. maijā un Apvienotā Karaliste – 2012. gada 8. jūnijā). Turklāt dalībvalstīs lieto atšķirīgas vardarbības veidu definīcijas, un kriminālsodāmībā, kas paredzēta par dažādiem dzimumvardarbības veidiem, ir atšķirības. Piemēram, ne visās dalībvalstīs (tostarp Latvijā) izvarošanu laulības laikā kvalificē kā kriminālnoziedzumu un ne visur piespiedu laulību atzīst par krimināli sodāmu (Itālijā tikai gluži nesen Senātā iesniedza likumu, ar kuru piespiedu laulības atzīst par krimināli sodāmām). Lielākajā daļā dalībvalstu tomēr darbojas valsts mēroga rīcības plāni, lai apkarotu vardarbību pret sievietēm, un upuriem tiek nodrošināti specializēti pakalpojumi (Directorate-General for Internal Policies, 2016). Nesen veikta ES likumu analīze norādīja uz atšķirībām likumos par dzimumvardarbību pret jauniešiem četrās ES dalībvalstīs (Itālijā, Īrijā, Spānijā un Apvienotajā Karalistē), kā arī uz to, ka bērnu un jauniešu politikā dzimumam ne vienmēr pievērš vajadzīgo uzmanību (Allred & Biglia, 2015).

Tāpat politiskā aina katrā konkrētajā USVSV partnervalstī ir atšķirīga. Piemēram, Grieķijā likumi pret izvarošanu stājās spēkā 1984. gadā (Likums 1419/1984); tajos izvarošana tika atzīta par vardarbības aktu, kas izdarīts pret sievieti, un ne vairs par nepiedienīgu uzvedību un morālu degradāciju. Tomēr likumā izvarošanu definēja šaurā nozīmē kā aktu, kas var notikt tikai ārpus laulību attiecībām, atstājot bez ievērināšanas kontekstu un sadzīves, kā arī cita veida varmācības izpausmes (Kostavara, 2007). Tikai pēc 2000. gada, pēc Eiropas Padomes direktīvu pieņemšanas un spiediena, ko radīja sociālekon-

miskās un politiskās pārmaiņas saistībā ar Eiropas integrāciju un starptautisko migrāciju, dzimums un seksuālā vardarbība šo jēdzienu plašākā nozīmē kļuva par likumdošanas un sabiedriskās apspriešanas priekšmetu. Šādi iekļaušanās pasākumi, kas vairāk bija attiecināmi uz dzimumu līdztiesību un nevis tieši uz dzimumvardarbību, cita starpā bija vērsti pret cilvēku tirdzniecību (Likums 3064/2002), seksuālu uzmākšanos darbavietā (Likums 3488/2006, ko aizstāj Likums 3896/2010) un sadzīves vardarbību (Likums 3500/2006). Saskaņā ar pilnvarojumu uzraudzīt vienlīdzīgas attieksmes ievērošanu pret vīriešiem un sievietēm darba jautājumos (Likums 3896/2010) valsts un privātajā sektorā Grieķijas Tiesībsargam ir pienākums sniegt ziņojumus par seksuālās uzmākšanās jautājumiem. Atbilstoši tam, ko teicis attiecīgā tiesībsarga vietnieks cilvēktiesību jomā, 2014. gadā daļa no seksuālās uzmākšanās gadījumiem tika noklusēta, jo upuri baidījās zaudēt darbu (Eurofound, 2015).

Itālijā vēl pirms divdesmit gadiem seksuālu vardarbību uzskatīja par noziegumu pret “sabiedrībā pieņemto pieklājību un morāli”. To mainīja 1996. gadā ieviestais likums (Likums Nr. 66), kura rezultātā krimināli sodāms seksuāls pārkāpums tika kvalificēts kā pārkāpums, kas izdarīts pret personu. Par kriminālnoziegumiem atzina seksuālo vardarbību (Itālijas Soduzpildes kodeksa 609. *bis pants*), seksuālas darbības ar bērniem (Itālijas Soduzpildes kodeksa 609. *quater pants*), mazgadīgas personas pavešana netiklībā (Itālijas Soduzpildes kodeksa 609. *quinqies pants*), izvarošanu grupā (Itālijas Soduzpildes kodeksa 609. *octies pants*). Kopš tā laika pilsoniskās sabiedrības organizāciju spiediena rezultātā ir stājušies spēkā vairāki grozījumi un jauni likumi. Piemēram 2009. gadā pieņemtais Likums Nr. 38 ļauj piespriest smagākus sodus par seksuāliem noziegumiem, un vajāšanu tajā atzīst par sodāmu pārkāpumu, par ko paredzēta brīvības atņemšana uz laiku no 6 mēnešiem līdz četriem gadiem.

Spānijā feminisma un LGBT aktīvistu spiediena rezultātā dzimumu līdztiesības politiku pakāpeniski ievieš kopš septiņdesmitajiem gadiem – pēc katoļu baznīcas atbalstītā Franko diktatūras krišanas. Tomēr spēcīgās reģionālisma tendences Spānijā un spriedze starp federālo valdību un varas iestādēm Katalonijā un Basku zemē ir ietekmējusi rīcībpolitikas konsekvenci valstī. Tiesību aktus sadzīves vardarbības (SV) apkarošanai Spānijā ieviesa pēc tam, kad bija plaši izskanējusi ziņa par Annas Orantesas slepkavību no bijušā vīra rokas, izsaucot masu protestus (kad stāsts nonāca televizoru ekrānos, atklājot sadzīves vardarbību) (Bustelo, Lopez & Platero, 2007). Apstiprināja divus ar SV saistītus likumus (38/2002 un 11/2003), un 2004. gadā no jauna pārvēlētās Sociālistu partijas (PSOE) valdība ieviesa papildu tiesību aktus citu dzimumvardarbības veidu novēršanai. Šie tiesību akti vēl aizvien ir galvenais pamats dzimumvardarbības problēmu risināšanai Spānijā, kaut arī tiem līdztekus bieži īsteno citus juridiskos instrumentus valsts un vietējā līmenī, piemēram, tiesību aktus par dzimumu līdztiesību (3/2007) un seksuālo un reproduktīvo veselību (2/2010). Katalonijā 2009. gadā ieviests protokols par koordinētu rīcību pret dzimumvardarbību nosaka juridisko pamatu dzimumvardarbības novēršanai, kā arī uzraudzības un vērtēšanas instrumentus. Katalāņu valdības administrācijai ir arī protokols attiecībā uz seksuālo uzmākšanos, pamatojoties uz dzimumu, seksuālo orientāciju un/vai dzimumidentitāti, kas konkrēti attiecināms uz darbavietu.

Universitātēs juridiskais pamats un tā nodrošinājums ir vājš. Grieķijā seksuālās vardarbības jautājumus universitātēs visbiežāk ignorē gan publiskajā, gan institucionālā aspektā. Tāpēc īpaši universitāšu paredzētu sistēmu trūkums šādu jautājumu risināšanai nav nekas pārsteidzošs. Neskatoties uz kopīgo darbu, ko veic neliels skaits institūciju, lai noteikumos, kas reglamentē universitāšu darbību, iekļautu pamatnostādnes pret seksuālo uzmākšanos un vardarbību, tas vēl aizvien nav izdarīts. Grieķijas universitāšu konsultatīvo dienestu pakalpojumos seksuālā vardarbība reti kad ir tieši minēta starp jomām, kurās var saņemt palīdzību. Lielākajā daļā Itālijas universitāšu seksuālās vardarbības upuriem nav paredzēti konkrēti pakalpojumi, bet gan tikai vispārīgi pakalpojumu veidi diskriminācijas un uzmākšanās upuriem. Visās universitātēs darbojas “Garantiju komiteja” (*Comitato Unico Di Garanzia, CUG*), kurā

var vērsties gan darbinieki, gan studenti un kuras mērķis ir aizsargāt darbiniekus no diskriminācijas un rūpēties par viņu labklājību. Lielākajā daļā universitāšu darbojas arī "konfidenciālais konsultants" (Consigliera di fiducia), kas bez maksas nodrošina informāciju, sniedz padomu un palīdzību darbiniekiem un studentiem, kas cieš no diskriminācijas, uzmāksnās vai iebiedēšanas. Vairākās universitātēs tiek nodrošināti arī konsultatīvie pakalpojumi studentiem vai citi pakalpojumi grūtībās nonākušu studentu un darbinieku atbalstam, kaut arī tie nav konkrēti paredzēti dzimumvardarbības apkarošanai.

Spānijā 2014/01 likums (aizsardzības pasākumi pret dzimumvardarbību) un Likums vīriešu un sieviešu reālas līdztiesības nodrošināšanai (kas apstiprināts 2007. gadā) attiecas uz universitātēm, bet daudzi konkrēti protokoli vēl aizvien nav stājušies spēkā lielākajā daļā Spānijas universitāšu (Valls et al., 2016). Turklāt 2004. gada likums galvenokārt ir vērsti pret sadzīves vardarbību, un tajā nav ņemta vērā vardarbība, ko nodarījuši cilvēki, kas neatrodas vai iepriekš nav atradušies partnerattiecībās ar upuri. Sekas ir tādas, ka daudzi pasākumi un protokoli universitātēs, kuras darbojas saskaņā ar šo likumi, nespēj risināt visu ar seksuālo vardarbību saistīto problēmu loku kopumā. Tāda ir situācija attiecībā uz Basku zemes universitātes protokolu, kuru šobrīd šī iemesla dēļ citu protokolu starpā pārskata. Runājot tieši par Kataloniju, universitātēs ir rīcības plāni sieviešu un vīriešu līdztiesības nodrošināšanai, un dažos no tiem ir pasākumi seksuālās vardarbības jautājumu risināšanai.

Apvienotajā Karalistē pamatu rīcībpolitikai, kas ir būtiska seksuālās vardarbības jautājumu risināšanai universitātēs, veido Cilvēktiesību likums (1998) un Līdztiesības likums (2010). Sabiedriskajā sektorā noteiktais pienākums ievērot līdztiesību, kas ir Līdztiesības likuma daļa, prasa, lai valsts varas iestādes atbilstoši rūpētos par diskriminācijas izskaušanu un sieviešu pasargāšanu no uzmāksnās, progresu līdzīgu iespēju nodrošināšanā un attiecību uzlabošanu starp dažādām grupām. Cilvēktiesību likumā valsts iestāžu darbība, kas nav savienojama ar Eiropas Cilvēktiesību konvencijā noteiktajām tiesībām, ieskaitot tiesības uz dzīvību, necilvēcīgas vai pazemojošas attieksmes novēršanu, ģimenes un privātās dzīves neaizskaramību, izteiksmes brīvību, diskriminācijas aizliegumu un tiesībām uz izglītību, ir pasludināta par nelikumīgu (End Violence Against Women 2015). Koalīcija pret sievietēm vērstas vardarbības izbeigšanai (2015) ir izteikusies par to, ka šie tiesību akti kopumā pilnvaro universitātes veikt iekšēju rīcību seksuālās vardarbības gadījumos.

Tomēr līdz pat pašam pēdējam laikam daudzās universitātēs ieviestās pamatnostādnes bija izstrādātas pirms abu minēto tiesību aktu pieņemšanas un to vietā atsaucās uz Rektoru un fakultāšu dekānu komitejas 1994. gadā izstrādāto dokumentu. Šajā dokumentā, kuru bieži min kā Zelika [Zellick] ziņojumu, ir virkne ieteikumu par to, kā universitātēm rīkoties, ja tām ziņo par seksuālu vardarbību. Iespējams, ka visstrīdīgākais no tiem bija plaši īstenotais ieteikums atturēties no iekšējas rīcības universitātē gadījumos, kad upuri nevēlas piedalīties policijas oficiālā izmeklēšanas procedūrā, un atlikt jebkuru šādu iekšēju rīcību līdz juridiskās procedūras pabeigšanai. Apvienotās Karalistes universitāšu darba grupa pret sievietēm vērstas vardarbības, uzmāksnās un naida noziegumu apkarošanai 2016. gadā pārskatīja Zelika pamatnostādnes un nāca klajā ar jaunu dokumentu, kurā bija noteikts, ka universitātes krimināltiesiskās procedūras laikā var veikt piesardzības pasākumus un drīkst īstenot disciplinārus pasākumus arī tad, ja tiesa attaisnojusi studentu, pret kuru vēsta apsūdzība (Bradfield 2016). Darba grupa ieteica visām AK universitātēm ieviest centralizētas ziņošanas procedūras un izstrādāt efektīvus veidus reāģēšanai uz seksuālās vardarbības faktu atklāšanu (Universities UK 2016). Kopš ziņojums nācis klajā, Anglijas Augstākās izglītības finansēšanas padome ir izsludinājusi divus aicinājumus pieteikties finansējuma saņemšanai, lai apkarotu seksuālo uzmāksanos un vardarbību un attiecīgi uzmāksanos pa internetu un naida noziegumus, nodrošinot resursus vairākām jaunām institucionālām iniciatīvām (Higher Education Funding Council for England 2017a; 2017b). Tomēr nav plānots izstrādāt rīcībpolitikas sistēmu nacionālā līmenī.

Lielākā daļa rīcībpolitiku Eiropā attiecas uz vardarbību starp studentiem, tāpēc studenti, kurus par upuriem padarījuši darbinieki, vai darbinieki, kuri cieš no citiem darbiniekiem, ir diezgan neaizsargāti. Neskatoties uz pārmaiņām, kas pēdējā laikā notikušas Apvienotajā Karalistē, politiskā situācija Eiropā kopumā ļoti atšķiras no situācijas ASV, kur ir gan valsts, gan institucionāla rīcībpolitika pret seksuālo uzmākšanos un vardarbību universitātēs (Feltus et al., 2012, 184. lpp.). Tomēr jautājumus izraisa tas, kā ASV rīcībpolitika darbojas praksē, kaut vai tāpēc, ka saskaņā ar pētījumiem lielākajā daļā universitāšu to neievēro un universitāšu akadēmiskais personāls, kas aktīvi darbojas šajā jomā, bieži sastopas ar pret darbību kā personīgā, tā arī profesionālā aspektā (Anderson, 2016; Ridolfi-Star, 2016; Weis, 2015). Centrālais pīlārs politikā, ko ASV piekopi seksuālās vardarbības apkarošanai augstākajā izglītībā ir Dzimumu līdztiesības likuma IX punkts – federālā līmeņa civiltiesību normas, kas aizliedz no seksuālās piederības izrietošu diskrimināciju izglītībā un ko piemēro dažādās jomās. IX punktu veido šāds apgalvojums: “Nevienam personu Amerikas Savienotās Valstīs nedrīkst, pamatojoties uz seksu, izslēgt no dalības, liegt tai guvumus vai pakļaut diskriminācijai jebkurā izglītības programmā vai pasākumā, kas saņem federālu finansiālo atbalstu.” ASV Augstākās tiesas pieņemtajos lēmumos un ASV Izglītības departamenta sniegtajos norādījumos šis apgalvojums ir interpretēts plaši, nosakot amerikāņu universitātēm juridisku pienākumu risināt seksuālas uzmākšanās un vardarbības jautājumus (Anderson, 2016). Saistīts juridisks dokuments ASV ir Klerija [Clery] likums, proti, federāls tiesību akts, kas nosaka universitātēm pienākumu reģistrēt un publiskot kriminālnozieģumus, kas notiek universitāšu teritorijā (definējot to plašā nozīmē). Klerija likums arī prasa, lai universitātes “savlaicīgi brīdina” par gadījumiem, kad sabiedriskā drošība universitātes teritorijā ir apdraudēta. Tomēr ASV reakcija uz šādiem gadījumiem lielākoties ir bijusi formāla un saistīta ar soda sankciju noteikšanu – ar to saistītās problēmas tiks aplūkotas nākamajā mūsu ziņojuma nodaļā.

2:3 Prakse

Pēdējos gados Eiropas universitātes vairāk pievēršas jautājumiem par seksuālo vardarbību. Tagad daudzās no tām nodrošina informāciju par to, kā rīkoties pēc uzbrukuma, bieži vien patapinot norādījumus no dienestiem, kuri risina krīzes situācijas. Universitātēs aizvien biežāk arī redzamā vietā izvieto informāciju par vietējiem vai valsts atbalsta dienestiem, piemēram, tālruņa numurus, ko seksuālās vai sadzīves vardarbības upuri var izmantot, lai vērstos pēc palīdzības. Uzsāk īstenot informācijas kampaņas, un dažās universitātēs konsultatīvo pakalpojumu vidū tagad ir specializēts atbalsts seksuālās vardarbības upuriem. Atsevišķās universitātēs ir izstrādāti metodiskie norādījumi vai ieviestas mācības universitātes darbiniekiem un/vai studentiem, kaut arī nodrošinājums ar tām nav vienmērīgs.

Basku zemē, kā arī dažādās vietās Spānijā darbojas paš aizsardzības kursi, ko organizējušas studentu grupas un savienības. Šie kursi, kurus raksturo atteikšanās no “individuālās paš aizsardzības”, kas balstās vienīgi uz fiziskās paš aizsardzības metodēm, ir veidoti, pamatojoties uz tādu mācību modeli, kurā uzmanības centrā ir apziņas celšana, sievietes sadraudzība, iespējošana un citi feminisma principi. Bieži studentu grupas organizē šos mācību kursus līdztekus mazāk radikāliem/uz kritiku tendētiem kursiem, ko piedāvā universitātes. Itālijā 25. novembrī (Starptautiskajā dienā vardarbības izskaušanai pret sievietēm) notiek pasākumi Turīnas Universitātē, aicinot akadēmiskās aprindas veltīt laiku pārdomām par seksuālās vardarbības tēmām un vairot izpratni par šo jautājumu. Starp citām iniciatīvām ir dažādi projekti dzimumu un LGBT līdztiesības veicināšanai, transseksuālo studentu atbalstam, diskriminācijas mazināšanai un izpratnes vairošanai par dzimumvardarbību. To starpā ir projekti, kas veltīti vajāšanas, homofobijas apkarošanai, projekts “Gap Work” (skatīt 1. nodaļu) un pasākumi studentiem, kas veic dzimumu maiņu.

Līdz pat pēdējam laikam liela daļa no pasākumiem AK universitātēs notika studentu vadībā. Pēc Nacionālās Studentu apvienības (NUS) 2013. gada ziņojuma par “zeņķu kultūru” šī organizācija izstrādāja

plašu iniciatīvu klāstu, tostarp "I Heart Consent" mācību programmu, ko pilotežīmā īstenoja 20 studentu apvienības un kuru tagad īsteno vēl liels skaits citu organizāciju. NUS 2016. gadā radīja valsts mēroga konsultāciju un atbalsta dienestu *StandByMe* (Stāvi man līdās) un kopā ar organizāciju *Rape Crisis* izstrādātu instrumentu kopumu, lai palīdzētu studentu apvienību partneriem nodrošināt pakalpojumu sniedzēju vietējā līmenī. Līdztekus dalībai NUS organizētajā rīcībā daudzas studentu apvienības ir īstenojušas pašas savas ar "zeņķu kultūras" un seksuālās vardarbības apkarošanu saistītas iniciatīvas, piemēram, nodarbības par to, kā paust piekrišanu seksuālām attiecībām (Nūkāsas, Oksfordas, Kembridžas, Līdsas un Daremas universitātēs), un citas kampaņas, vairākām iestādēm savstarpēji sadarbojoties izpratnes vairošanai un rīcītpolitikas izstrādāšanai (piemēram, "Not On" Birmingemā, "We Get It" Mančestrā un "Expect Respect" Kenterberijas Kristus baznīcas universitātē). 2014. gadā Rietumanglijas Universitātē izstrādāja programmu "Intervention Initiative" (Intervences iniciatīva) – studentiem paredzētu aculiecinieka intervences programmu, kuru tagad īsteno vairākās Anglijas un Īrijas universitātēs. Pēc tam, kad 2016. gadā nāca klajā AK universitāšu darba grupas ziņojums, vairākas universitātes uzsāka rīkoties izlēmīgāk – arī pateicoties Anglijas Augstākās izglītības finansēšanas padomes finansējumam, kas vēlāk tapa pieejams Anglijas universitātēm.

Tomēr tieši upuru uzklaušīšanai veltīto mācību jomā Eiropas valstīs vēl aizvien ir pieejami tikai ļoti nedaudzi modeļi. Līdztekus USVSV modeļiem Apvienotajā Karalistē vēl ir tiešsaistē par maksu pieejams modulis par "studentu atklātajiem negribīgiem seksuāliem starpgadījumiem", ko izstrādājusi Koventrijas Universitāte kopā ar organizāciju *Rape Crisis*. Daudzi no modeļiem, ko esam izpētījuši mūsu projekta vajadzībām, ir sākotnēji radīti ASV, kur mācības upuru uzklaušīšanai ir vairāk izplatītas un labāk izstrādātas. Šiem modeļiem ir kopīgs tas, ka tajos sniedz informāciju par seksuālo vardarbību (tās veidiem, juridiskajām definīcijām, izplatību), aplūko plaši izplatītus kļūdainos priekšstatus, skaidro iemeslus, kas rada šķēršļus faktu izpaušanai, sniedz padomus par to, kā vislabāk atbalstīt cilvēkus, kuri faktus tomēr izpauž, un kā ilgtermiņā atbalstīt studentus, kas pārcietuši vardarbību. Šajās programmās izmanto visdažādākos formātus un darbības veidus, tostarp prezentācijas un diskusijas, vingrinājumus un lomu spēles, vinjetes un scenārijus jautājumus "paties vai aplams", kuru mērķis ir labot kļūdainos priekšstatus un novērtēt zināšanas, kā arī svarīgāko terminu glosārijus.

Tomēr minētajos mācību modeļos, kas māca uzklaušīt atklāsmi, ir vairākas vājas vietas. Tajos maz uzmanības pievērš vardarbībai, ko darbinieki vērs pret studentiem un citiem darbiniekiem. Arī pedagoģiskā pieeja ir vairāk orientēta uz informācijas sniegšanu un mazāk uzsver radošo un kritikas aspektu, tikai nedaudz pievēršoties pārdzīvotajai pieredzei un seksuālās vardarbības attiecību dinamikai. Būtu vairāk jāanalizē daudzu dinamikas elementu mijiedarbība, piemēram, pievēršot uzmanību seksualitātei, rasei un šķiriskajai piederībai, kas ir būtiski faktori studentu pieredzē un var radīt papildu risku. Tas viss atspoguļo faktu, ka esošajos modeļos pievērš ļoti maz uzmanības vardarbības sociālajam kontekstam un tam, kā šis konteksts izpaužas dzimuma un seksisma modeļos, attiecību kultūrai universitātēs, kur notiek vardarbība un faktu izpaušana, un tam, kā šo kultūru mainīt. Šie jautājumi ir šī ziņojuma nākamās nodaļas priekšmets.

Atklāsmes dinamika

Runāšana un klusēšana ir sociālpolitiskas parādības. Tās ir atkarīgas no konteksta un rada sekas individuālo pārdzīvojuma un sociālo attiecību ziņā. “Lietojot šos jēdzienus kā metaforas, kad runājam par tiesībām un apspiešanu,” raksta Ārenss (Ahrens, 2006, 263. lpp.), “ja cilvēks runā un viņu uzklausa, viņam ir vara pār savu dzīvi. Ja viņam liek klusēt, tad viņam šādu varu liedz”. Seksuālās vardarbības kontekstā saikne starp tās atklāšanu un personas varu pār savu dzīvi ir kritiski svarīga, jo seksuāla uzmākšanās un draudi ir varas noziegumi, kam pamatā ir upura paverdzināšanai un gribas nomākšanai. Seksuālo vardarbību piedzīvojušiem cilvēkiem var būt īpaši grūti par runāt par pārdzīvoto, jo tas intensīvāk liek izjust savu bezspēcību un mēdz radīt sekas, kas ir negatīvas ilgtermiņā. To vidū ir trauksme, depresija un posttraumatiskais šoks, kas seksuālo apdraudējumu pārdzīvojušām personām var iestāties biežāk nekā cilvēkiem, kas piedzīvojuši kādu citu traumu; tāpat šīm personām draud lielāka pašnāvības iespēja nekā tiem, kas seksuālo apdraudējumu nav piedzīvojuši (Paul et al., 2009). Šīs negatīvās sekas var mazināt, gūstot pozitīvu pieredzi no faktu atklāšanas, – pētījumi liecina par to, ka, atklājot faktus citiem, samazinās iespēja, ka upuriem veidosies psiholoģiskas problēmas (Paul et al., 2009).

Tomēr būtiski ir tas, vai sekojošā reakcija nodrošina atbalstu un palīdzību upurim; un, kaut arī gandrīz divas trešdaļas no seksuālo vardarbību piedzīvojušajām personām vismaz vienam cilvēkam par to pastāsta, sekojošā reakcija ne vienmēr palīdz un ir atbilstoša. Tie, kas piedzīvojuši jebkura veida negatīvu reakciju, visdrīzāk faktus atkārtoti neatklās, jo pieredzētais var viņus mudināt domāt, ka attieksme no jauna būs negatīva, likt sevi vainot vai pastiprināt vainas izjūtu, kā arī likt šaubīties par to, vai notikušais ir bijis pietiekami nopietns, lai to uzskatītu par izvarošanu (Ahrens 2006). Tālāk mēs sniegsim īsu pārskatu par elementiem, kas var būt būtiski studentu pieredzē, atklājot piedzīvoto citiem, un tam sekojošo reakciju mūsu projekta partnervalstīs un citās valstīs. Tiks ņemtas vērā nacionālās kultūras un universitāšu institucionālās kultūras īpatnības, kā arī sociālie faktori, piemēram, dzimums, piederība rasei, sociālekonomiskajai klasei un seksuālā orientācija.

3:1 Kultūras faktori

Nacionālās kultūras īpatnības

Nacionālās kultūras īpatnības katrā USVSV partnervalstī ir būtisks faktors, kas nosaka atklāsmes dinamiku. Starp kultūras faktoriem ir dažādās lomas, ko sagaida no dzimuma, attieksme pret dzimumvardarbību un tas, kā seksuālo vardarbību atspoguļo plašsaziņas līdzekļos. Piemēram, Grieķijā kopš sociālekonomiskās krīzes iestāšanās un 2010. gada taupības režīma ieviešanas sievietes ir vairākkārt cietušas no tā, ka daudzi pakalpojumi vairs nav pieejami un līdzekļi sociālajā sektorā ir samazinājušies, un bieži vien tas ir noticis slēptā

veidā. Sekas dažreiz ir bijušas tādas, ka daudzas sievietes ģimenēs ar zemiem un vidējiem ienākumiem jūtās spiestas (bieži vien bezdarba dēļ vīriešu vidū) aiziet no sociālās dzīves “privātajā” ģimenes dzīvē, uzņemoties rūpes par ģimeni, – tā rezultātā konservatīvie pieņēmumi par attiecībām starp dzimumiem un dzimumu funkcijām ir nostiprinājušies un/vai ieviesušies no jauna (Vaiou 2014a). Turklāt augošā bezdarba dēļ sievietes vidū un, samazinoties ģimenes ienākumiem, daudzi palīdzību mājas darbos, ko agrāk nodrošināja sievietes no migrantu vidus, vairs nevar atļauties, un tas ir radījis sekas kā migrantēm, tā arī daudzām citām sievietēm, kas bija nodarbinātas ārpus mājas, jo viņas bieži vien kalpoja citās māsaimniecībās (Stratigaki and Vaiou, 1994). Taču šādas nestabilitātes radīšana vai nu nav celta gaismā, vai arī ir pasludināta par normālu, atjaunojoties dzimumideoloģijas virzieniem, kas sievieti no jauna redz kā aprūpētāju “pēc noklusējuma”, no kuras sagaida ziedošanos ģimenes izdzīvošanai (Vaiou 2014b).

Vēl vienas slēptas sekas, ko radījusi krīze, ir sadzīves vardarbības pieaugums. Kā raksta Kaldi-Kulikidū un Plevraki (Kaldi-Koulikidou and Plevraki (2014)), sadzīves vardarbību Grieķijā parasti neatklāj, jo tā ir cieši saistīta ar ģimenes tiesisko aizsardzību no sabiedriskas iejaukšanās. Tāpēc sadzīves vardarbības rādītāji tur ir zemāki nekā citās Eiropas valstīs un neatspoguļo īsteno stāvokli. Neskatoties uz to, kopš 2009. gada finanšu krīzes policijā ziņoto gadījumu skaits ir ievērojami pieaudzis, tāpat kā to cilvēku skaits, kas izmantojuši patversmes (Svarna 2014).

Turklāt populistisku runu rezultātā par aizskarto godu, ārvalstu noteiktajām sociālekonomiskajām sankcijām un valsts subordināciju rasisma, ksenofobijas un homofobijas rosināta vardarbība Grieķijā ir kļuvusi par parādību, ko uztver kā normālu, un par to liecina galēji labējās “Zelta ausmas” partijas augošā popularitāte vēlēšanu vidū un iekļūšana parlamentā. Bailes no nacionālās nevarības ir palīdzējušas stiprināt hegemonisku un agresīvu maskulinitāti, kas apliecina heteropatriarhālas nacionālistiskas identitātes vadošo lomu (Carastathis, 2015). Izteikties spējīgas un polemizēt gatavas feminisma kustības trūkums regresīvas un despotiskas ekonomikas un sociālās politikas kontekstā diemžēl iezīmē atkāpšanos no iepriekšējos gadu desmitos īstenotās politikas, kas bija daudz progresīvāka (Avdela, 2102). Nav nejaušība, ka divos nesen izskatītajos gadījumos, kad jaunām sievietēm, kuras ievainoja uzbrucējus pret viņām vērstos seksuālos uzbrukumos, piesprieda maksimālo cietumsodu, neskatoties uz paš aizsardzības situāciju (Huffington Post Greece, 2017).

Itālijā informētība par vardarbību pret sievietēm ir augusi līdztekus tam, ka par šo tēmu aizvien vairāk diskutē sabiedrībā un pēdējā laikā arī politikā. Itālijas parlamenta apakšpalātas spīkere Laura Boldrīni 2017. gada septembrī aicināja pieņemt stingrākus likumus pret dzimumvardarbību, noteikt stingrākus ierobežojumus likumpārkāpējiem un mainīt attiecību kultūru. Neskatoties uz to, ir liela atšķirība starp izmaiņām tiesību aktos un rīcībpolitikā un pret sievietēm vērstās vardarbības uztveri attiecību kultūrā un sociālajā praksē, jo īpaši privātajā dzīvē (Farina, 2013). Plašsaziņas līdzekļos bieži vien par dzimumvardarbību runā stereotipos, kas vaino upuri, pievēršot uzmanību upura uzvedībai un/vai aprakstot vardarbību kā nekontrolējamu “ekstāzi”, kurā uzbrucēju ir pārņēmusi kaislība. Daudzos gadījumos seksuālo vardarbību parāda kā kaut kādā ziņā attaisnojamu, vai vismaz ne nosodāmu. Ir izteikts viedoklis, ka seksuālā vardarbība ir Itālijas patriarhālās kultūras izpausme un dzimumvardarbība ir vīriešu mēģinājums apliecināt savu varu pār sievietēm (Corradi, 2009).

Tomēr šķiet, ka Itālijā izpratne par seksuālo vardarbību un sensitīva attieksme pret to kļūst plašāk izplatīta. Pēdējos gados ir reklamētas vairākas informatīvas kampaņas, piemēram, iniciatīva “Atpazīsti vardarbību!”, (Riconosci la violenza, 2013), lai palīdzētu sievietēm apzināties attiecību ļaunprātīgas izmantošanas gadījumus. Vēl viena svarīga kampaņa, kuru kopš 2006. gada izvērš Itālijas valdības Vienlīdzīgo iespēju departaments, attiecas uz informācijas izplatīšanu par valsts mērogā pieejamo tālruņa numuru (1522) visiem seksuālās vardarbības upuriem. Vietējā mērogā strādā, piemēram, sievietes patversmes, dažreiz sadarbojoties ar politiskajām organizācijām un policijas iestādēm. Turīnas pašvaldība cita starpā īsteno iniciatīvu “Koordinācija vardarbības novēršanai pret sievietēm Turīnas pilsētā un reģionā” (*Coordinamento Cittadino e Provinciale*

Contro la Violenza alle Donne di Torino), proti, nodrošina sabiedrisko pakalpojumu tīklu seksuālās vardarbības un vajāšanas upuru atbalstam. Projekta *Gap Work* rezultātā šajā pašā reģionā ir izveidojušās saiknes starp organizācijām tādu cilvēku atbalstam, kas cieš no sadzīves vardarbības vai homofobijas izraisītas vardarbības, un izveidojusies pirmā šāda veida asociācija Itālijā.

Spānijā deviņpadsmitā gadsimta septiņdesmitajos un astoņdesmitajos gados feminisma un LGBT grupas aicināja pievērst uzmanību seksuālās vardarbības jautājumam laikā, kad valsts 1975. gadā uzsāka pāreju no diktatūras uz demokrātiju. Valdības viena pēc otras reaģēja dažādi. Piemēram, laikā no 1977. līdz 1996. gadam valdošā sociālistu partija (*PSOE*) apstiprināja dažus feminisma programmas punktus un uzsāka darbu pie dzimumu līdztiesības politikas veidošanas (Bustelo & Lombardo, 2007). Tā rezultātā radās vairākas feminisma iestādes, daudzu citu starpā, piemēram, 1983. gadā – Sieviešu institūts (visas valsts mērogā), 1988. gadā – *Emakunde* (Basku zemes Sieviešu institūts) un 1983. gadā *ICD* (Katalāņu sieviešu institūts). Kultūras ziņā Annas Orantesas slepkavība no bijušā vīra rokas 1997. gadā bija pagrieziena punkts cīņā pret dzimumvardarbību un iezīmējās ar masu protestiem (Bustelo, Lopez & Platero, 2007). Protestu rezultātā apstiprināja divus likumus sadzīves vardarbības apkarošanai (38/2002 un 11/2003), bet to darbībai ir ierobežots raksturs, jo nelīdztiesība starp dzimumiem tajos nav atzīta kā sadzīves vardarbības galvenais cēlonis (skatīt Otro nodaļu).

Spāņu feminisma grupas ir jo īpaši pievērsušas uzmanību tam, ka jāpaplašina par dzimumvardarbību uzskatīto parādību loks. Arī vārdi, ko izmanto dzimumvardarbības apzīmēšanai, dažādos reģionos ir atšķirīgi. Basku zemē esošās feminisma kustības visa veida vardarbību, kas izriet no divdzimumu sistēmas, dēvē par “mačo vardarbību” un īpaši pret sievietēm vērstu vardarbību sauc par “seksisma vardarbību”. Katalonijā izmanto terminu “*Violencias de Género*” (“dzimumvardarbība”) (Alldred et al., 2014; Biglia & San Martín, 2007). Lai mēģinātu tuvināt struktūras, kuru uzmanības centrā ir feminisma un LGBT jautājumi, ir rosināts izmantot terminu “ar dzimumu saistīta vardarbība” (Alldred et al., 2014; Alldred & Biglia, 2015; Biglia & San Martín, 2007).

Tomēr, neskatoties uz feminisma un LGBTQ+ aktīvistiem, kas ir vairojuši izpratni par dažādajiem iespējamajiem dzimumvardarbības veidiem, izpratne par seksuālo vardarbību Spānijā vēl aizvien aprobežojas ar tādām agresijas formām, kurās izmanto fizisku spēku un kas parasti notiek starp svešiem cilvēkiem. Tas sašaurina seksuālās vardarbības izpratni šajā kultūras kontekstā līdz ļoti konkrētam izvarošanas veidam. Seksuālo vardarbību arī parasti aplūko starppersonu uzvedības kontekstā, atstājot novārtā tādas vardarbības formas, ko pieļauj dažādas iestādes, piemēram, seksualizāciju sludinājumos vai šo problēmu risināšanai nepieciešamā regulējuma vai arī mehānismu trūkumu.

Apvienotajā Karalistē ir augusi izpratne par seksuālās un sadzīves vardarbības jautājumiem pēc feminisma kampaņas otrā viļņa septiņdesmitajos un astoņdesmitajos gados, un valdības, viena otru nomainot, ar dažādām sekmēm ir pieņēmušas likumus un veikušas kampaņas. Piemēram, 2007. gadā valdība publicēja “Starpvaldību rīcības plānu seksuālās vardarbības un ļaunprātīgas izmantošanas mazināšanai,” kurā bija izklāstītas stratēģijas seksuālās vardarbības un ļaunprātīgas izmantošanas maksimālai novēršanai, upuriem paredzēto atbalsta pasākumu vairošanai un tiesībsargājošo iestāžu reakcijas uzlabošanai attiecībā uz šiem kriminālnoziegiem (Home Office, 2007). Viņas majestātes Prokuratūra arī publicēja savu “Stratēģiju vardarbības novēršanai pret sievietēm un rīcības plānu” (kas aktualizēts 2017. gadā), un koalīcijas valdība 2010. gadā laida klajā “Aicinājumu izbeigt vardarbību pret sievietēm”, kurā bija izklāstīta valdības apņemšanās novērst pārkāpumus un sniegt atbalstu upuriem (Home Office, 2011). AK 2015. gadā Likumā par smagiem noziegumiem noteica jaunu nozieguma veidu – kontrolēšana vai spaidu izmantošana intīmās vai ģimenes attiecībās. Tomēr valdības ir saņēmušas kritiku par seksuālās un sadzīves vardarbības apkarošanai paredzēto dienestu finansējuma ievērojamu samazināšanu Apvienotajā Karalistē pašreiz pieņemtās taupības politikas kontekstā (Towers & Walby 2012).

Papildus šīm politiskajām iniciatīvām arī nacionālie plašsaziņas līdzekļi ir atspoguļojuši sadzīves un seksuālās vardarbības jautājumus. Tie ir klāstīti populārās kultūras mēdijos, piemēram, sadzīves seriālos un radioprogrammās, kuru starpā minams sižets par bērnu seksuālo izmantošanu garajā seriālā *East Enders* (Franco, 2013) un sižets par seksuālo vardarbību pret intīmās dzīves partneri BBC Radio 4 raidlūgā *The Archers* (Day, 2016). Līdztekus vietai, ko seksuālās un sadzīves vardarbības tēmām ierādījuši plašsaziņas līdzekļi, valdība ir veikusi vairākas kampaņas informētības vairošanai un vardarbības novēršanai. Var minēt, piemēram, nesen īstenoto kampaņu *Disrespect NoBody*, kuras mērķis bija palīdzēt jauniešiem pārskatīt savus uzskatus par piekrišanu seksuālām attiecībām, partnera kontrolēšanu un attiecību ļaunprātīgu izmantošanu (Home Office, 2017a), un pirms tam rādītos videoklipus *This is Abuse*. Kopš 2013. gada ir notikusi arī diskusija politiķu aprindās un plašsaziņas līdzekļos par t.s. “zeņķu kultūru” un tās saistību ar seksuālo uzmākšanos un vardarbību universitātēs (Phipps et al., 2017; National Union of Students, 2015; Sundaram & Jackson, 2015). Tomēr arī Apvienotajā Karalistē ir vērojama spēcīga tendence uzskatīt vardarbību pret sievietēm par normālu parādību, un pēdējos gados daudzi seksuālās uzmākšanās un vardarbības gadījumi ir nākuši atklātībā, to saistībā rosināta izmeklēšana, kriminālvajāšana un iztaujāšana. Liecības norāda uz vairākiem ietekmīgiem vīriešiem, kā arī iestādēm (gan politiskajā, gan sociālajā, gan kultūras sfērā), kas “piesegušas” vardarbību vai vairījušās to celt gaismā (BBC Trust, 2012; Department of Health, 2014, Fairweather, 2012).

Apvienotajā Karalistē sabiedrība vēl aizvien ir sadalīta pēc dzimuma, piederības konkrētai rasei un sociālekonomiskajai klasei; pašlaik pie varas ir konservatīvo mazākuma valdība, un pēdējos gados gan konservatīvo, gan liberāļu vadībā tiek īstenota neolibērāla ekonomiskā un konservatīva [?] sociālā programma (Tyler, 2015). Abas administrācijas ir samazinājušas izdevumus veselības aprūpes pakalpojumiem un sociālās drošības tīkliem, uzkrājot sociālās aprūpes pienākumus indivīdiem/ģimenēm; ir samazināti arī tieši sievietēm un vardarbības seku novēršanai paredzētie pakalpojumi, jo īpaši no jauna atsāktā taupības režīma laikā pēc 2008. gada finanšu krīzes (Grimshaw & Rubery, 2012; Towers & Walby 2012). Apvienotā Karaliste nacionālā referendumā 2016. gada jūnijā nobalsoja par izstāšanos no Eiropas Savienības, kam sekoja dokumentāli pierādīts rasu naida un citu naida noziegumu vilnis (Home Office, 2017b). Plašā politiskā virzība “pa labi”, kas raksturīga “brekzitam”, jo īpaši ir skārusi universitātes, kur kā atbalss līdzīgam diskursam ASV vērojami uzbrukumi “kreisi domājošajiem” (piemēram, Horowitz, 2007).

Šī reakcionārā politika ir jo īpaši vērsta pret to, kas tiek darīts dzimumu līdztiesības nodrošināšanai un dzimumvardarbības mazināšanai. Libertariāņu žurnāls *Spiked* tagad ik gadu publicē reitingu, kas raksturo vārda brīvību universitātēs, un rīcībpolitika seksuālās uzmākšanās novēršanai (citu iniciatīvu vidū) var ievērojami pasliktināt universitātes reitingu, norādot, ka tajā “valda neiecietība pret izteiksmes brīvību” (Spiked Online, 2017). Džo Džonsons [Jo Johnson], pašreizējais Universitāšu ministrs, nesen nāca klajā ar paziņojumu, ka no universitātēm, kurās būs procedūras “vārda brīvības” liegšanai, tuvākajā nākotnē varētu tikt prasītas soda naudas vai tām varētu tikt uzliktas citas sankcijas (Thomson, Sylvester & Woolcock, 2017). Šis paziņojums ir licis nacionālajā presē atdzīvoties diskusijām par tādiem mehānismiem kā, piemēram, “drošas vietas” un “platformu likvidēšana”. Šādā veidā studentu iniciatīvas, kuru mērķis ir ļaut seksuālo vardarbību piedzīvojošajiem (un citām margīnālizētām grupām) pilnībā piedalīties studentu dzīvē, nacionālajos plašsaziņas līdzekļos tiek atspoguļotas kā vārda brīvības ierobežošana, un izvarošanas kultūras kritika universitāšu teritorijā no feministu puses tiek parādīta kā neiecietība pret atšķirīgiem viedokļiem.

Neolibērālā universitāte

Valstīs, kur universitātēs valda neoliberalisms (tās ir daudzas Eiropas valstis, tostarp mūsu projekta partneru valstis, sk. Levidow 2002), šai attiecību kultūrai ir dziļa ietekme uz vardarbības gadījumu skaitu un pieredzēto, kas tiek pausts atklātībā. Neoliberalisms iepludina tirgus principus sociālajā jomā, skarot izglītību, veselības aprūpi, transportu un citus valsts sektorus. Loģikā, ko diktē šāda attiecību kultūra, visu saprot ar kapitāla me-

taforas starpniecību, un no mums visiem sagaida rīcību mūsu spekulatīvās vērtības paaugstināšanai dažādās reitingu un rangū sistēmās. Par neoliberālisma loģiku universitātēs liecina metrika, ko piemēro darbinieku un studentu vērtēšanai, uzsvars uz augstāko izglītību kā ieguldījumu, kam jānes peļņa, un izpratne par studentu kā patērētāju un mācībspēku kā precī. Tā arī pamato dažādus sacīkstes veidus starp universitātem valsts un starptautiskajā mērogā, kā arī universitātēs pašās starp struktūrvienībām, grupām un indivīdiem (Phipps 2017). Pēc 2008. gada finanšu krīzes sekoja laiks, kas Rada un Gudsona darbā (Rudd and Goodson, 2017, 1. lpp.) ir nodēvēts par “atjaunotā neoliberālisma periodu” un kam raksturīgi centieni atjaunot un pastiprināt privatizāciju un tirgus faktoru ietekmi, kā arī īstenot taupības politiku kapitāla aizsardzībai. Augstākās izglītības jomā durvis ir vērušās privātajiem pakalpojumu sniedzējiem un ir paaugstinājusies mācību maksa, un ieviesti jauni vērtēšanas veidi (Rudd and Goodson 2017).

Fipsa (Phipps 2017) raksta, ka neoliberālisma loģikā uzmākšanās un vardarbība ir iekļauta “aprēķinā”, projicējot tajā arī faktu atklāšanas institucionālo ietekmi un šos lielumus summējot. Tā rezultātā, viņas vārdiem runājot, notiek process, kuru var saukt par “institūcijas piegludināšanu” un kurā universitātes ārējais veidols kļūst svarīgāks par darbinieku un studentu labjūti. Šī “piegludināšana” notiek divos veidos – vai nu problēmas tiek parādītas kā mazsvarīgas, noliegtas un cietušajiem ieteikts nokārtot savstarpējos rēķinus “bez lieka trokšņa”, vai, ja tas nav iespējams, pārkāpējs pats tiek “aizslaucīts” no iestādes, izliekoties, ka problēma vispār nemaz nav bijusi. “Abām situācijām ir kopīgs tas, ka faktu atklāšanas radītā ietekme uz iestādes turpmāko vērtību rada lielākas raizes nekā atklātie uzmākšanās un vardarbības fakti” (2017, 6. lpp.). Tā rezultātā rodas attiecību kultūra, kas nerosina cilvēkus – nedz vardarbību piedzīvojušos studentus, nedz darbiniekus – izteikties atklātībā, pēdējiem baidoties zaudēt darbu neoliberālajā iestādē, kas darbojas izmaksu samazināšanas režīmā un praktizē pastāvīgu monitoringu un vērtēšanu (sk. arī Whitley and Page 2015). Vēl viens rezultāts ir “institucionālie nūģi” (Ahmed 2017), feminisma “nūģu” radinieki (Ahmed 2012, 62. lpp.), kuri paši kļūst par “problēmu”, jo norāda uz problēmām, kuras citi labprāt izliktos neredzam.

Kā norāda Fipsa (Phipps 2017), ja vardarbību pārdzīvojis persona šādā situācijā atklāj pārdzīvoto, parasti atklātībā nonāk tikai viņa pati. Iestādei kopīgi stājoties paš aizsardzībā, vardarbību piedzīvojis persona tiek “izvarota vēlreiz” vai pakļauta institucionālai nodevībai (Smith and Freyd 2014), kas traumu vēl vairāk pastiprina. Privatizācija un taupības režīmi arī nozīmē to, ka ilgtermiņā atbalsts samazinās; Apvienotajā Karalistē, piemēram, valsts mērogā pieejamie pakalpojumi ir ievērojami samazināti, īpaši tie, kas paredzēti Āfrikas, Karību un Āzijas valstu kopienām un LGBTQO aprindu personām (O’Hara 2016). Bažas raisa arī universitātes atbalsta pakalpojumu uzticēšana ārpus pakalpojumu sniedzējiem – privātuzņēmumiem bez īpašām zināšanām par seksuālo vardarbību (NUS 2013, Phipps & Young 2015) un garīgās veselības aprūpes pakalpojumu samazināšana, neskatoties uz augošo pieprasījumu (Asquith 2017, Sheriff 2013, Weale 2016). Līdzīgā veidā ekonomiskā krīze Grieķijā īpaši spēcīgi skāra sievietes, pastiprinoties sadzīves vardarbībai un progresīvo reformu tempam samazinoties (Davies 2012), un Spānijā taupības režīms noveda pie stagnācijas līdztiesības nodrošināšanai paredzēto likumu piemērošanā, kā arī izraisīja maksas palielināšanos par tiesas pakalpojumiem (RevoltinEurope 2012). Turklāt, kad pakalpojumus sniedz universitātē, tas bieži notiek ar birokrātiskas sistēmas starpniecību, kurā vardarbību pārdzīvojušās personas drīzāk tiek uzskatītas par personām ar “deficīta sindromu”, piemēram, depresiju, trauksmi, ēšanas traucējumiem vai fobijām, nevis par institucionalizētas vardarbības upuriem (Phipps 2017).

Neoliberālajai valstij privatizējot un iztukšojot sociālo jomu, panākumus sāk mērit kā spēju “parūpēties pašam par sevi” tirgū (Phipps 2017). Avotos (Burke 2015) un Lynch (2013) ir izpētīts, kā tirgū un precēs balstīta attiecību kultūra ir mazinājusi rūpes vienam par otru un vājinājusi koleģiālās attiecības universitātēs. Šajos kontekstos veidot empātiju un to īstenot praksē ir liels izaicinājums; turklāt bieži šķiet, ka tā emocionālā iesaistīšanās, kuru pieļauj, drīkst būt tikai par instrumentu padarīta “emocionāla izpratne”, kas var traucēt veidoties patiesam kontaktam (Pedwell 2016). Projekts “Universitātes seksuālās vardarbības upuru atbals-

tam” tapa tieši šajā institucionālajā kultūrā un kā reakcija uz šādām institucionālajām kultūrām. Līdztekus rezultātiem, kas ir vairāk taustāmi, viens no mūsu galvenajiem mērķiem bija pretoties empātijas trūkumam un radīt atvērtāku attiecību kultūru institūcijās, kas šajā projektā iesaistījās. Kaut arī mainīt institucionālo kultūru ir grūti un tam ir vajadzīgas nepārtrauktas pūles ilgā laika posmā, mēs ceram, ka veiktie pasākumi ir attīstījuši mūsu dalībnieku spēju būt atklātākiem, un tas ir svarīgs solis, lai radītu vidi, kurā cilvēkiem ir vieglāk izpaust faktus atklātībā un kurā vardarbību pārcietušās personas gūst lielāku atbalstu.

Sociālie faktori

Papildus kultūras faktoriem seksuālās vardarbības pārdzīvojumu un reakciju uz šī pārdzīvojuma atklāsmi veido dažādas sociālās struktūras, kas savstarpēji pārklājas. Seksuālā vardarbība ir dzimumnoziegums, kurā lielākoties sievietes ir upuri un vīrieši – uzbrucēji, un dzimumiem pieņemtās normas ļoti spēcīgi ietekmē priekšstatus par seksualizēto traumu un reakciju uz pārdzīvotās vardarbības atklāsmi. Angļu valodā runājošajās valstīs mēs šos priekšstatus dēvējam par “izvarošanas mītiem” tāpēc, ka tie ir stereotipiski un kļūdaini uzskati par seksuālo vardarbību, upuriem un uzbrucējiem. Pētījumi liecina – ja vardarbību piedzīvojušajiem ir aizdomas, ka cilvēks tic “izvarošanas mītiem”, ir daudz mazāka iespēja, ka viņš šim cilvēkam uzticēs savu pieredzēto, jo baidīsies no vainošanas vai stigmatizācijas (Paul et al 2009). Izplatītu izvarošanas mītu vidū ir sievietes-upura vainošana (piemēram, par apgērību, kas atsedz augumu, vai flirtēšanu, vai neizvēlību dzimumattiecībās pirms uzbrukuma) un pieņēmumi par vīrieša dzimumtieksmes spēku un nespēju to kontrolēt (Paul et al 2009).

“Izvarošanas mītos” cilvēkus bieži vien daļa pa klasēm un rasēm, piemēram, melnādainās sievietes un sievietes no strādnieku vidus parasti uzskata par seksuāli ziņā “izlaidīgām” un šī iemesla dēļ vardarbību “pelnījušām”; viņam ir arī augstāks risks kļūt par upurēm (Phipps 2009, Tillman et al 2010). ASV pētījumi liecina, ka papildus “Izebeles” stereotipam afroamerikāņu sievietēm piemēro “matriarhālas sievietes” stereotipu, saskaņā ar kuru viņas ir stipras un automātiski var par sevi “pastāvēt” – iespējams, ka tā ir arī citās valstīs. Melnādainās sievietes var nevēlēties izpaust piedzīvoto seksuālo vardarbību bažu dēļ par šiem rasisma stereotipiem, kā arī bailēs no tiesībsargājošajām iestādēm un, būdamas lojālas pret savu rasi, ja uzbrucējs arī ir melnādainais (Donovan and Williams 2002, Tillman et al 2010). Varbūt tas ir iemesls, kāpēc afroamerikāņu sievietēm, kas piedzīvojušas seksuālo vardarbību, biežāk ir depresija un narkotisko vielu lietošanas problēmas nekā viņu līdziniecēm (Tillman et al 2010).

LGBTQI+ kopienas cilvēkiem (un īpaši transpersonām un/vai personām bez dzimumidentitātes) arī ir augsts risks ciest no vardarbības, un viņi bieži kļūst par stigmatizācijas un nosodījuma objektiem, kas liedz pārciesto vardarbību atklāt. Daudzi ir piedzīvojuši diskrimināciju vai vardarbību, nonākot policijas rokās. ASV nacionālajā apsekojumā par transpersonu diskrimināciju 2011. gadā bija norādīts, ka starp transpersonām, kas saskārušās ar tiesībsargāšanas iestādēm, 22 procenti bija cietuši no uzmākšanās, 6 procenti bija cietuši no fiziskas vardarbības un 2 procentus policisti bija izvarojuši vai pakļāvuši seksuālai vardarbībai. LGBT kopienās (īpaši tajās, kas darbojas universitātes teritorijā) cilvēki ir savstarpēji cieši saistīti, un tas nozīmē, ka kopienā notikušas vardarbības atklāšana var beigties ar cilvēka atstumšanu vai nonākšanu izolācijā (Schultz 2017). Cilvēki, kuri veic dzimuma maiņu, var izvairīties izpaust seksuālo vardarbību ārstiem vai mediķiem bailēs, ka tas mazinās saņemto atbalstu (Schultz 2017), un transpersonas var bažīties par iespējām piekļūt parastajiem seksuālā atbalsta pakalpojumiem diskriminācijas vai neizpratnes dēļ par viņu piedzīvoto seksuālo vardarbību (Rymer & Cartei, 2015; Love et al., 2017). Jebkuras seksuālas orientācijas vīrieši, kas cietuši no seksuālas vardarbības, var izvairīties to atklāt ar dzimumu un homofobiju saistīto mītu dēļ, saskaņā ar kuriem viņus nevar izvarot, “īstam” vīrietim jāspēj sevi aizstāvēt vai izvarošana var liecināt par homoseksuālismu vai to izraisīt (Turchik and Edwards 2012).

Apvienotajā Karalistē ir norādīts, ka taupības politikas un aizvien augoša studentu parādu dēļ studenti

aizvien vairāk iesaistās seksa industrijā (Sagar et al 2015). Pētījumi liecina, ka daudzās pasaules valstīs seksa industrijas darbiniekiem ir neproporcionāli augstāks risks ciest no vardarbības, un viņi veido vienu no visvairāk stigmatizētajām grupām, kas saņem vismazāko atbalstu (Amnesty International, 2016). Bieži pieņem, ka seksa industrijas darbinieki ir piekrituši pilnīgi visām seksuālajām darbībām (Phipps 2009) un nevēlas izpaust savu nodarbošanos amatpersonām un dienestiem plaši izplatītās negatīvās attieksmes dēļ (Sagar et al 2015). Apvienotās Karalistes universitātēs ir savāktas liecības par to, ka daži darbinieki uzskata seksa industrijā nodarbinātos studentus par draudu universitātes reputācijai un daži arī nav informēti par šīs profesijas legālajiem un nelegālajiem aspektiem, kas mēdz ietekmēt viņu reakciju uz piedzīvotās vardarbības atklāšanu (Sagar et al 2015).

Šeit aprakstītie faktori arī savstarpēji pārklājas, un, ja personu, kas pārcietusi vardarbību, marginalizē vairāk nekā vienā aspektā, trauma un jebkura negatīva pieredze, vardarbību atklājot, kļūst sarežģītāka. Projektā "Universitātes seksuālās vardarbības upuru atbalstam" par vienu no svarīgākajiem principiem ir pieņemta doma, ka seksuālo vardarbību ietekmē dzimumu nelīdztiesība un citi nelīdztiesības veidi, kas ar to pārklājas; un mūsu mācību programmā mēs esam šo jautājumu aplūkojuši daudzos dažādos veidos, ievērojot kultūras īpatnības. Mums šķiet, ka, lai vislabāk atbalstītu tos, kas piedzīvojuši vardarbību, un potenciāli panāktu izmaiņas attiecību kultūrā, programmās, kas risina seksuālās vardarbības problēmas universitātēs, jāuzsver savstarpējās saistības princips un jāatzīst, ka, neskatoties uz daudz ko kopēju studentu piedzīvotās seksuālās vardarbības pieredzē, daudz kas šajā pieredzē un reakcijā uz vardarbību var būt atšķirīgs. Tas nozīmē, ka darbiniekiem, kas uzklausa atklāsmi, jābūt uzmanīgiem un atsaucīgiem.

Ieteikumi

Mūsu projekta partneri pārstāvēja daudzus dažādus kultūras, politiskos un institucionālos kontekstus. Pat vienas valsts ietvaros projekta partneri darbojās atšķirīgās institucionālās kultūras vidēs. Tas nozīmē, ka šādā partnerībā nav viegli izveidot vienotu ieteikumu kopumu, un šāds mēģinājums var būt pat kotraproduktīvs, ņemot vērā, ka vienai institūcijai (vai vienai valstij) piemērotais, ne vienmēr ir piemērots otrai. Tāpēc šajā nodaļā ir katra partnera īss apkopojums par ieteikumiem savai universitātei, kam seko plašāks ieteikumu kopumu, kas ir noderīgs dažādām institūcijām un nacionālajiem kontekstiem.

Ieteikumi piemērošanai vietējā kontekstā

1. Roviras i Virgili vārdā nosauktā universitāte (URV) Katalonijā, Spānijā

URV protokolu seksuālās vardarbības gadījumā piemēro tikai tad, ja lietā ir iesaistīti darbinieki; to neattiecinā uz seksuālās vardarbības gadījumiem starp studentiem. Darbiniekiem protokols, kā arī tās personas vārds, kura pirmā reaģējusi uz cietušā atklāsmi, ir pieejams intranetā. Studentiem turpretim nav piekļuves šai informācijai. Turklāt universitātei nav plašākas politikas seksuālās vardarbības apkarošanai. URV grupa secināja, ka procedūras universitātē īsti labi nedarbojas un tās būtu jāpārskata. Grupas ieteikums bija publicēt tīmekļa vietnē informāciju par protokolu, kas jāievēro, ja notikusi seksuāla vardarbība, un ar skrejlapīņu palīdzību izplatīt to jaunajiem studentiem un darbiniekiem. Vēl viens grupas ieteikums bija visā iestādē īstenot mācības par to, kā rīkoties, uzklusot atklāsmi.

Teritorijā ap URV ir daudz vietējo dienestu un resursu, un vairākus no tiem projekta grupa ir apkopojusi interaktīvā kartē, kura tiks publicēta 2018. gada sākumā. Tomēr Katalonijas centralizētās struktūras dēļ lielākā daļa sabiedrisko dienestu un citu organizāciju, kuras ir specializējušās atbalsta sniegšanā cilvēkiem, kas piedzīvojuši seksuālo vardarbību, atrodas Barselonā. Lai stāvokli mainītu, URV grupa ieteica radīt tīklu starp universitātēm, sabiedrisko pakalpojumu dienestiem un visa veida citām atbalsta organizācijām.

2. Basku zemes universitāte (UPV/EHU) Basku zemē, Spānijā

Protokolu, kas ir spēkā UPV/EHU, pašreiz pārskata. Galvenokārt ir vajadzīgs tāds procedūru kopums (vardarbības atklāšanai, atbalsta sniegšanai, informēšanai), kas ļauj reaģēt uz situācijām un vajadzībām dažādajās universitātes kopienās. UPV/EHU arī nenosaka to, kas tieši jāievēro, uzklusot atklāsmi un/vai ziņojot par seksuālo vardarbību, un protokolus studentu zināšanai arī nepublicē. Turklāt oficiālā/likumā prasītā ziņošana vēl aizvien notiek saskaņā ar universitātes procedūram, liedzot citas iespējas. Tomēr šie jautājumi, tiek apsvērti, veidojot jauno protokolu ar UPV/EHU grupas

dalību. Grupa rosina ieviest līdzdalības modeli, iesaistot studentus, un tā strādā pie uzlabojumiem saziņā un informācijas apmaiņā starp universitāti un vietējiem tīkliem.

UPV/EHU darba grupa arī ieteica uzlabot darbinieku nodrošinājumu ar norādījumiem un izplatīt tos caur līdztiesības komitejām, kuras darbojas lielākajā daļā fakultāšu un koledžu. Vēl viens ieteikums attiecas uz lielāku vietu skaitu universitātē, kur varētu nodoties pārdomām par savstarpēji saistītiem līdztiesības (piemēram, bi/homo/transfobijas un rasisma apkarošanas) jautājumiem, kas ir saistīti ar seksuālo vardarbību. Tas varētu būt ļoti svarīgi, lai mainītu universitātes vidi, ļaujot pretoties seksuālai un cita veida vardarbībai pret apspiestajām grupām.

3. Turīnas Universitāte Itālijā

Universitātei nav īpašas rīcībpolitikas un procedūru pret seksuālo vardarbību. Tāpēc Turīnas Universitātes darba grupas ieteikums bija plašāk publiskot studentiem pieejamos pakalpojumus (ko, piemēram, sniedz *Comitato Unico Di Garanzia* (Garantiju komiteja) un *Consigliera di fiducia* (konfidenciālais konsultants)). Darba grupa ir arī apspriedusi ar universitātes ģenerāldirektorātu iespēju aktivizēt tiešsaistes resursu, kam būtu divas funkcijas: 1) apvienot tīklā dažādus universitātē un pilsētā pieejamos dienestus un 2) darboties kā kontaktpunktam, kurā varētu griezties vardarbības un uzmākšanās upuri un cilvēki, kas bijuši liecinieki neatbilstoši uzvedībai universitātē.

Turīnas mācību dalībnieki izteica vēlēšanos turpināt darbu. Administratīvajam personālam ir organizētas papildu mācības, bet visgrūtāk iesaistīt darbā vēl aizvien ir mācībspēkus. Ieteikums bija rīkot papildu mācības; tās arī palīdzētu veidot organizācijas kultūru, kas balstīta uz cieņu pret citādo, neatkarīgi no tā, vai jautājums attiecas uz dzimumu, seksuālo orientāciju vai etnisko piederību. Šādas mācības ļautu pārvarēt stereotipiskās attieksmes, kas vērojamas starp studentiem, pasniedzējiem un universitātes darbiniekiem.

4. Panteona sociālo un politisko zinātņu universitāte Grieķijā

Pašlaik Panteona universitātē nav rīcībpolitikas un procedūru attiecībā uz seksuālo vardarbību. Turklāt universitātē neizmanto ārējos tīklus vai atbalsta mehānismus. Lai stāvokli labotu, projekta darba grupa ir ierosinājusi izstrādāt oficiālu rīcībpolitiku un procedūras pret seksuālo vardarbību un izveidot Līdztiesības biroju, kas cita starpā nodarbotos ar seksuālās un dzimumvardarbības jautājumiem.

Panteona universitātes mācību dalībnieki norādīja, ka programma ir steidzami jāpaplašina. Grupa arī atzīmēja, ka vienu reizi gadā organizēts seminārs izpratnes uzlabošanai palīdzētu darīt šo jautājumu redzamāku un publiskāku. Dalībnieki arī rosināja kursus seksuālās vardarbības jautājumu izpratnei iekļaut vispārējā mācību programmā, kā arī studentu praktiskajos darbos. Panteona universitātes darba grupa ieteica seksuālās vardarbības jautājumus aplūkot studentiem paredzētajā nedēļu ilgajā ievadkursā. Tā arī ieteica izveidot starpnodaļu komiteju no studentiem un universitātes darbiniekiem, kas varētu darboties kā koordinators un sniegt atbalstu gadījumos, kad tiek ziņots par seksuālo vardarbību.

5. Brunela universitāte Apvienotajā Karalistē

Brunelā rīcībpolitika pret seksuālo uzmākšanos ir daļa no universitātes rīcībpolitikas, ko tā īsteno pret uzmākšanos un iebiedēšanu. Brunela universitātes darba grupa ieteica izveidot mērķtiecīgu politiku tieši seksuālās vardarbības apkarošanai. Tajā skaidri jānosaka procedūras sūdzību/ziņojumu iesniegšanai un disciplinārie pasākumi. Rīcībpolitika jāpublisko skaidrā un visiem saprotamā veidā un jāizliek vie-

tā, kur studentiem un darbiniekiem to būtu viegli apskatīt. Turklāt Brunela universitātes darba grupa ieteica izveidot pārskatāmu diagrammu par to, kā tiks nodrošināta no seksuālās vardarbības cietušo aprūpe bez laika ierobežojumiem šī atbalsta sniegšanai.

Citu ieteikumu priekšmets un nolūks bija citas attiecīgās rīcībpolitikas, kas būtu jāpārskata to skaidrākai noteikšanai, jo darbinieki, kas programmā piedalījās, a) nebija informēti par esošajiem rīcībpolitikas un procedūru veidiem un b) neizprata, kuri no rīcībpolitikas un procedūru veidiem būtu piemērojami atkarībā no situācijas. Šīs lietas jāatrisina un jāiestrādā Brunela programmas saturā. Visa veida rīcībpolitika un procedūras, kas attiecas uz seksuālo vardarbību, skaidrāk jā dara zināmas studentiem un darbiniekiem, vienlaikus informējot viņus par ārpakalpojumiem, kas pieejami uz vietas. Vērojot to, kā notiek USVSV programmas īstenošana Brunelā, nācās pievērst uzmanību ievērojamajai ietekmei, ko atklāsmes uzklaušanās var radīt uz dažiem universitātes darbiniekiem. Darba grupa cer, ka Brunela universitātē programma turpinās darboties un būs vieta, kur darbiniekiem apmainīties ar pieredzi.

6. Saseksas Universitāte Apvienotajā Karalistē

Saseksas darba grupa nāca klajā ar ieteikumu izveidot labāk koordinētu pieeju darbiniekiem un studentiem paredzēto pakalpojumu sniegšanā. Lielāka pārskatāmība par to, kādi pakalpojumi ir pieejami un kādi ir ceļi, lai tiem piekļūtu, nāks par labu gan studentiem, gan darbiniekiem. Lai to panāktu, steidzami jā rada skaidrība par universitātes rīcībpolitiku un procedūrām no seksuālās uzmāksšanās un vardarbības cietušo studentu un darbinieku atbalstam. Par šo rīcībpolitiku jāsniedz informācija pēc iespējas plašākam cilvēku lokam, cik vien iespējams, saprotamā veidā, un tās apraksts jāievieto viegli pieejamā vietā universitātes interneta vietnē.

Vēl viens darba grupas ieteikums bija mācības atklāsmes uzklaušanās noteikt par obligātām visiem darbiniekiem, kas ir tiešā saskarē ar studentiem, un tās noteikt par vēlamām visiem pārējiem darbiniekiem, lai universitātē veidotu atvērtāku attiecību kultūru ar lielāku empātiju, mudinātu vardarbību pārcietušos izteikties un pārdaļītu emocionālo slodzi, ko rada atbalsta sniegšana. Visbeidzot, darba grupa uzskatīja, ka universitātei jāsniedz atbalsts darbiniekiem, kas palīdz studentiem un kolēģiem, tos uzklaušot. Tas jā dara, apzīmējot vietas, kurās ir pieejami konsultatīvie pakalpojumi, skaidri pasakot, ka darbinieki var vērsties pēc palīdzības pie saviem vadītājiem, un nodrošinot tiešsaistē viegli pieejamus resursus, kas ļauj parūpēties pašam par sevi.

7. Jorkas Universitāte Apvienotajā Karalistē

Jorkā vēl nav īpašas rīcībpolitikas seksuālās vardarbības apkarošanai, bet pašreiz tādu izstrādā, un nesen tur ieviesa jaunu tiešsaistes sistēmu ziņošanai par visa veida uzvedības pārkāpumiem no studentu puses. Tomēr jaunā sistēma nemudina ziņot par seksuālās uzvedības normu pārkāpumiem no darbinieku puses un pašlaik arī nepiedāvā iespēju iesniegt ziņojumu anonīmi (kaut arī trešo pušu iesniegtos ziņojumus pieņem). Jorkas darba grupa ir nākusi klajā ar vairākiem ieteikumiem savai iestādei, tostarp par to, ka vajadzīga skaidrāka universitātes rīcībpolitika nopratināšanas gadījumos un tad, kad lieta nonāk policijā. Vēl viens ieteikums bija darīt Jorkas Universitātes disciplināro politiku pārredzamāku darbiniekiem un studentiem un noteikt iedarbīgākas sankcijas pārkāpējiem.

Jorkas darba grupa izstrādā izdales materiālus jaunajiem studentiem un mācībspēkiem, lai informētu viņus par vietējā atbalsta tīkliem un dienestiem ārpus universitātes. Pilns mācību kurss Jorkā ilgst divas dienas (divas reizes pa pusei dienas, kopā aptuveni 6 stundas). Ieteikums ir saskaņā ar šo modeli turpmāk īstenojot mācības visas dienas garumā tiem darbiniekiem, kuri jo īpaši saskaras ar vardarbības

atklāšanu (apsardzes dienesta darbiniekiem, sociālās palīdzības konsultantiem, konsultantiem uzmācšanās jautājumos, koledžu darba grupām sociālās labklājības jautājumu risināšanai). Darbiniekiem, kas ir tiešā saskarē ar studentiem un kuriem var nākties uzklaut seksuālas vardarbības fakta atklāsmi, bet nav vajadzīgas specializētas zināšanas, tiks rīkotas pusi dienas ilgas mācības ar uzsvaru uz galveno.

Plašāki ieteikumi

Šajā nodaļas daļā ir plašāki ieteikumi, kas attiecināmi uz dažādiem savstarpēji atšķirīgiem kontekstiem un apkopoti no katra partnera atsevišķi sniegtajiem mācību vērtējumiem, kā arī papildu informācijas, ko projekta darba grupas iesniegušas pētījuma laikā. Tie attiecas uz norādījumiem par to, kā ievērot likuma prasības, un institucionālajām reformām, kā arī uz citiem jautājumiem, piemēram, izpratnes vairošanu un turpmākajiem pētījumiem.

1. Mācības

Pirmais un galvenais projektā izstrādātais ieteikums ir, ka mūsu mācību modeļi vai to attiecīgās versijas jāievieš partnervalstu un citu valstu universitātēs, lai radītu kontekstus, kuros cilvēki ir vairāk rosināti nākt atklātībā, un atvērtāku attiecību kultūru ar lielāku empātiju augstākajā izglītībā. Organizējot mācības, sākotnēji jāpievēršas tiem darbiniekiem, kuri ir tiešā saskarē ar studentiem (piemēram, konsultantiem, studentu atbalsta personālam, veselības aprūpes un apsardzes darbiniekiem), bet pēc tam drošības uzlabošanai universitātēs jāapmāca viss personāls.

Jautājums par to, vai šīm mācību programmām darbiniekiem jābūt obligātām, vai arī darbinieki tikai jārosina tajās piedalīties, ir jāizlemj katrai iestādei pašai. Obligātas mācības var izraisīt nepatiku starp tiem darbiniekiem, kuri ir skeptiski noskaņoti vai nevēlas piedalīties, turpretim brīvprātīgajās nodarbībās, ko pilotprojekta režīmā izmēģināja projekta gaitā, bieži vien dominēja sievietes, atspoguļojot institūcijai raksturīgo līdztiesības trūkumu, uzņemoties emocionāli grūto atbalsta sniegšanas darbu.

Mācībās jāpievērš uzmanība seksuālās uzmācšanās un vardarbības dažādajiem iespējamiem veidiem un konfigurācijām, piemēram, jādiskutē ne tikai par vardarbību starp studentiem, bet jāatzīst arī tas, ka potenciāli uzbrucēji un upuri var būt starp darbiniekiem. Viela jāsaista ar citām izglītojošām programmām par tādiem jautājumiem, kā, piemēram, dzimums un savstarpēji saistītie diskriminācijas veidi, iebiedēšana un uzmācšanās, un iestādei svarīgās vērtības.

Vienprātīgi izskanēja, ka būtu vērtīgi iecelt un apmācīt cilvēku, kas darbotos kā kontaktpersona un koordinācijas punkts iestādes līmenī. Apvienotajā Karalistē šādi amati, proti, konsultanti seksuālo draudu gadījumos, jau ir ieviesti vairākās universitātēs (BBC News, 2017). Tomēr, mēs arī uzsveram, ka šāds darbinieks uzskatāms par speciālistu, kura uzdevums ir konsultēt jautājumos par atbalsta sniegšanu universitātē, bet nevis institucionāli izveidotā amata izpildītāju, kas nodrošina pirmo reakciju uz atklāto vardarbību. Svarīgākā mūsu projekta premisa nosaka, ka visiem darbiniekiem jābūt spējīgiem atbilstoši reaģēt uz atklāsmi (gan emocionāli, gan procedūru ziņā), un attiecību kultūrai iestādēs jābūt atvērtākai un ar lielāku empātiju. Atbilstoši mēs iesakām veidot daudzas dažādas viegli atrodamas un pieejamas vietas, kur universitātē cilvēki varētu notikušo cits citam atklāt.

2. Institucionālās reformas

Vairāki partneri ieteica veikt tādas institucionāla līmeņa reformas, kas attiecas ne tikai uz viņu pārstāvēto iestādi, bet ir piemērojamas plašāk. Piemēram, secināja, ka aug pieprasījums pēc atbalsta

pakalpojumiem studentiem un, palielinoties informētībai, sagaidāms ar vien lielāks ziņojumu skaits par seksuālo vardarbību, kas vēl vairāk palielinās pieprasījumu pēc šiem pakalpojumiem. Dalībnieki atzīmēja, ka, neskatoties uz diskusijām par to, ka studentu garīgajai veselībai un labjūtei būtu jāpievērš lielāka uzmanība (Rückert, 2015; Universities UK, 2015), daudzās valstīs ir ievērojami samazināts finansējums gan studentiem, gan ārējā atbalsta dienestiem (Towers & Walby 2012; Women Against Violence Europe, 2016). Visi partneri piekrīt, ka ievērojami jāpalielina finansējums gan studentu atbalstam, gan līdztiesības iniciatīvām, lai sekmīgi strādātu un nodrošinātu institucionālo un valsts saistību izpildi šajās jomās.

Partneri arī uzsvēra vajadzību pēc ciešākas sadarbības starp universitāti un ārējiem atbalsta dienestiem, izraugot konkrētu atbildīgo no darbinieku vai struktūrvienību vidus. Šie ir dienesti, kas sniedz palīdzību seksuālās un sadzīves vardarbības gadījumos, veselības (tostarp seksuālās veselības) aprūpes dienesti un citi. Sadarbību varētu panākt vairākos veidos, tostarp ārējiem dienestiem regulāri apmeklējot universitātes teritoriju, piesaistot ārējos ekspertus universitātē sniegto pakalpojumu izstrādē un lietu izskatīšanā, kā arī īstenojot sadarbības pasākumus.

Plašākā līmenī secināja, ka universitātēm pilnīgāk jāatzīst savs studentu aprūpēs pienākums un atbildība par seksuālās uzmācšanās un vardarbības nepieļaušanu. Tas nozīmē, ka lielāka uzmanība jāpievērš pozitīvas attiecību kultūras veidošanai universitātēs, paužot caur to spēcīgas pilsoniskās vērtības. Universitātēm būtu jāpievērš lielāka nozīme šiem jautājumiem telpu plānojumā, mārketingā un arhitektūrā. Piemēram, universitātēm jāpārējas par to, lai viņu publiskajā tēlā netiktu atveidoti normatīvie seksuālie stereotipi, kuros uzsvērts dzimums, un lielāka uzmanība tiktu pievērsta vietām bez diskriminācijas (piemēram, dzimumneitrālām tualetēm). Lai tiektos pēc augstākiem mērķiem, universitātes varētu pārskatīt savas fiziskās telpas iekārtojumu, īstenojot arhitektūrā dizainu, kas atbilst urbānā feminisma principiem, t. i., atvieglotu piekļuvi ēkām, labu apgaismojumu universitātes teritorijā vakara stundās, lai tur varētu justies drošāk, un vietas cilvēkiem ar bērniem, lai margālizētās personas spētu pilnībā piedalīties universitātes dzīvē bez neērtībām un uzmācšanās (Darke, 1984).

Vairāki partneri ieteica vardarbību piedzīvojušās personas vairāk iekļaut institucionālajos procesos, lai šos cilvēkus pozicionētu kā sociālo pārmaiņu virzītājus, nevis kā upurus. Tas, protams, jādara, neaizmirstot par viņu aizsardzību, īpaši emocionālajā aspektā.

3. Norādījumi par likuma prasību īstenošanu

Daudzi partneri secināja, ka norādījumi par to, kā īstenojamas likuma prasības, būtu vērtīgi seksuālās uzmācšanās un vardarbības jautājumu risināšanai un novēršanai universitātēs. Tas, piemēram, attiecas uz norādījumiem par ziņošanas procedūram un datu vākšanu, studentu un darbinieku uzvedību un vardarbību piedzīvojušo personu aizsardzību tādās institucionālās situācijās, kur šīs personas var satikt savus pāridarītājus. Apvienotajā Karalistē atzinību izpelnījās AK universitāšu darba grupas 2016. gada ziņojums "Changing the Culture" (Mainīt kultūru), kas ir labs pamats šādu norādījumu tapšanai; atzinīgi tika uztverts fakts, ka darba grupa jau ir laidusi klajā jaunus norādījumus par rīcību gadījumos, kad studenta uzvedību var kvalificēt kā kriminālpārkāpumu, aizstājot 1994. gada Zelika ziņojumu, ko daudzi uzskata par problemātisku (Bradfield, 2016; sk. arī Otro nodaļu).

Vēl viens ierosinājums attiecās uz nepieciešamību nodrošināt mācības darbiniekiem valsts iestādēs, kas saņem studentu sūdzības par seksuālās vardarbības gadījumu izskatīšanu (tiesībsargiem vai neatkarīgajām šķirējtiesām). Attiecībā uz universitātēm, kurās jau ir rīcībpolitika un procedūras seksuālās vardarbības un uzmācšanās jautājumu izskatīšanai, minēja, ka pieeja varētu būt plašāka un holistis-

kāka. Piemēram, norādījumos par likuma prasību izpildi galveno uzmanību vajadzētu pievērst nevis juridiskajiem un formālajiem ceļiem ziņošanai par seksuālo vardarbību (kas ne vienmēr atbilst tam, ko vēlas persona, kas piedzīvojusi vardarbību), bet gan tam, ka vardarbību pārdzīvojušajiem jādod iespēja izvēlēties sev vēlamo atbalsta veidu.

4. Kampaņas un izpratnes vairošana

Partneri secināja, ka izpratnes vairošana un kampaņas seksuālās vardarbības apkarošanai ir svarīgas institucionālajā un valsts līmenī gan tāpēc, lai rosinātu cilvēkus ziņot par notikušo, gan uzmāksnās un vardarbības apkarošanai. Praktisku ieteikumu vidū bija drukātu un tiešsaistes materiālu veidošana (kurus universitātes varbūt varētu kopīgi izmantot) un izpratni vairojošu izglītojošu pasākumu izstrādāšana darbiniekiem. Jo īpaši tika minēta universitāšu vadība un administrācija, kam vajadzīga lielāka izpratne par seksuālās vardarbības juridiskajām, sociālajām un psiholoģiskajām sekām, lai pieņemtie lēmumi pamatotos uz labākām zināšanām. Gadījumos, kad studenti paši protestē vai uzsāk kampaņas cietušo personu atbalstam, universitātēm šī rīcība būtu jāapsveic, nevis jāapspiež. Visi partneri piekrīt, ka institucionālas atbildības uzņemšanās par uzmāksnās un vardarbības gadījumu izskatīšanu un novēršanu ir nevis vājuma pazīme, bet gan avangarda rīcība.

5. Turpmākie pētījumi

Partneri arī nāca klajā ar ieteikumiem par dažādiem iespējamiem turpmāko pētījumu virzieniem; šie ieteikumi bija atšķirīgi atkarībā no valsts, jo ir pieejami ļoti dažādi dati un literatūra. Starp jomām turpmāko pētījumu veikšanai ir neatbilstoša seksuāla uzvedība starp darbiniekiem un studentiem, seksuālā vardarbība pret studentiem no LGBT+ vidus (un jo īpaši transpersonām) un šo kopienu atbalsts, kā arī studentu piedzīvotā uzmāksnās un vardarbības draudi tiešsaistes/digitālajā vidē. Mēs izsakām pateicību Eiropas Komisijai par šī nozīmīgā projekta, kas jau ir radījis plašu taustāmu un pozitīvu ietekmi, finansēšanu, un ceram, ka finansējums būs pieejams arī turpmāk līdzīga darba atbalstīšanai.

Literatūra

- Ahmed, S. (2012). *On Being Included: Racism and Diversity in Institutional Life*. Durham, NC: Duke University Press
- Ahmed, S. (2017). 'Snap! Feminist Moments, Feminist Movements.' Lecture given in Stockholm, May 11. Available at: <https://feministkilljoys.com/2017/05/21/snap/>
- Ahrens, C. E. (2006). Being Silenced: the impact of negative social reactions on the disclosure of rape. *American Journal of Community Psychology* 38, pp. 263-274
- Alldred, P., David, M., Biglia, B., Jiménez, E., Folgueiras, P., Olivella, M., et al. (2014). *GAP WORK Project Final Report: training for youth practitioners on tackling gender-related violence*. Brunel University: London Press.
- Alldred, P. and Biglia, B. (2015). Gender-Related Violence and Young People: An Overview of Italian, Irish, Spanish, UK and EU Legislation. *Children & Society* 29(6), pp. 662-675.
- Amnesty International. (2016). *Policy on state obligations to respect, protect and fulfil the human rights of sex workers*. London: Amnesty International
- Anderson, M. J. (2016). Campus Sexual Assault Adjudication and Resistance to Reform. *The Yale Law Journal* 125(7), pp.1940-2005.
- Asquith, S. (2016) It's Time to Talk About Student Mental Health. *The Huffington Post*, 4th February. Available at: http://www.huffingtonpost.co.uk/shelly-asquith/student-mental-health_b_9157672.html
- Avdela, E. (2012). Gender (in) crisis, or what happens to "women" in hard times. *Sygyrona Themata*, 115, pp. 8-17
- Batty, D., Weale, S. and Bannock, C. (2017). Sexual harassment at "epidemic levels" in UK universities.' *The Observer* 5th March. Available at: <https://www.theguardian.com/education/2017/mar/05/students-staff-uk-universities-sexual-harassment-epidemic>
- BBC News. (2017). Cambridge University advertises for sexual assault adviser. 10th September. Available at: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-cambridgeshire-41218333>
- BBC Trust. (2012). *The Pollard Review*. Available at: http://downloads.bbc.co.uk/bbctrust/assets/files/pdf/our_work/pollard_review/pollard_review.pdf
- Biglia, B. and San-Martín, C. (2007). *Estado wonderbra: entretejiendo narraciones feministas sobre las violencias de género*. Barcelona: Virus.
- Bigila, B. & Velasco A (2012) Reflecting on an academic practice to boost gender awareness in future schoolteachers, *Educação, Sociedade & Culturas*, nº 35, 2012, 105
- Bradfield, N. (2016). *Guidance for Higher Education Institutions: How to Handle Student Misconduct Which*

May Also Constitute a Criminal Offence. London: Universities UK and Pinsent Masons

- Bunch, C. (1990). Women's Rights as Human Rights: Towards a Re-Vision of Human Rights. *Human Rights Quarterly* 12(4), pp. 486-498
- Burke, P. (2015). Re/imagining higher education pedagogies: gender, emotion and difference. *Teaching in HE* 20(4), pp. 388-401.
- Bustelo, M. and Lombardo, E. (2007). *Políticas de igualdad en España y en Europa*. Catedra Ediciones.
- Bustelo, M., López, S. and Platero, R. (2007). La representación de la violencia contra las mujeres como un asunto de género y un problema público en España. *Políticas de igualdad en España y en Europa*, ed.s María Bustelo and Emanuela Lombardo. Cátedra: University of Valencia.
- Carastathis, A. (2015). The Politics of Austerity and the Affective Economy of Hostility: Racialised Gendered Violence and Crises of Belonging in Greece. *Feminist Review*, 109, pp. 73-95
- Committee of Vice-Chancellors and Principals of the Universities of the United Kingdom. (1994). *Final Report of the Task Force on Student Disciplinary Procedures*. London: CVCPUK.
- Corradi C. (2009). *Sociologia della violenza. Modernità, identità, potere*. Rome: Meltemi.
- Council Directive 2004/113/EC of 13 December 2004 on implementing the principle of equal treatment between men and women in the access to and supply of goods and services
- Council Directive 2006/54/EC on the implementation of the principle of equal opportunities and equal treatment of men and women in matters of employment and occupation
- Crown Prosecution Service. (2017). *Violence Against Women and Girls: Strategy 2017-2020*. London: CPS
- Darke, J. (1984). Women, architects and feminism, in Marxist Book Group (eds.) *Making Space: Women in the Man-Made Environment*. London: Pluto Press.
- Davaki, Konstantina (2013), *Report: The Policy on Gender Equality in Greece*. Monograph PE 493.028. Brussels, Belgium: European Parliament.
- Davies, L. (2012). Greek crisis hits women especially hard. *The Guardian*, 15th June. Available at: <https://www.theguardian.com/world/greek-election-blog-2012/2012/jun/15/greek-crisis-women-especially-hard>
- Day, E. (2016). How Archers abuse storyline has divided fans of its green and pleasant land. *The Guardian*, 25th March. Available at: <https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2016/mar/25/how-the-archers-abuse-story-helen-rob-titchener-has-divided-fans>
- Department of Health. (2014). NHS and Department of Health investigations into Jimmy Savile. Gov.co.uk. Available at: <https://www.gov.uk/government/collections/nhs-and-department-of-health-investigations-into-jimmy-savile>
- Directorate-General for Internal Policies. (2016). *The Issue of Violence Against Women in the European Union*. Brussels: European Parliament
- Donovan, R. and Williams, M. (2002) Living at the Intersection. *Women and Therapy* 25(3-4), pp. 95-105
- End Violence Against Women. (2015). *Spotted: Obligations to Protect Women Students' Safety and Equality*. London: End Violence Against Women
- Eurofound. (2015). *Violence and harassment in European workplaces: Causes, impacts and policies*. Dublin.
- European Commission. (2011). *Strategy for equality between women and men 2010-2015*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Available at: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/documents/strategy_equality_women_men_en.pdf.

- Fairweather, E. (2012). Jimmy Savile: 'He was the tip of the iceberg.' *The Daily Telegraph*. 19th October. Available at: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/crime/jimmy-savile/9620223/Jimmy-Savile-He-was-the-tip-of-the-iceberg.html>
- Farina, F. (2013). Sulle violenze ed il genere. Esperienze e rappresentazioni delle universitarie dell'ateneo di Urbino. *Rivista di Criminologia, Vittimologia e Sicurezza*, 7(2), pp. 43-64.
- Feltes, T., List, K., Schneider, R., Hofker, S., Balloni, A., Bisi, R., Sette, R. et al. (2012). *Gender-Based Violence, Stalking, and Fear of Crime*. Bochum: Ruhr-Universität Bochum.
- Fenton, R. A., Mott, H. L., McCartan, K. and Rumney, P. (2016) *A review of evidence for bystander intervention to prevent sexual and domestic violence in universities*. Technical Report. Public Health England. Available from: <http://eprints.uwe.ac.uk/28656>
- Ferrer-Pérez, V., Bosch-Fiol, E. and Navarro-Guzmán, C. (2011). La violencia de género en la formación universitaria: análisis de factores predictores, *Anales de psicología*, 27(2), pp. 435-446.
- FRA (European Agency for Fundamental Rights). (2014). *Violence Against Women: An Eu-wide Survey*. Luxembourg: Publications Office of the European Union
- Franco, J. (2013). Child abuse, melodrama and the mother-daughter plot in Eastenders. *European Journal of Cultural Studies* 16(3), pp. 267-284
- Grimshaw, D. and Rubery, J. (2012). The end of the UK's liberal collectivist social model? The implications of the coalition government's policy during the austerity crisis. *Cambridge Journal of Economics* 36(1), pp. 105-126
- Higher Education Funding Council for England. (2017a). Universities and colleges receive £2.45 million to tackle sexual harassment. 13th March. Available at: <http://www.hefce.ac.uk/news/newsarchive/2017/Name,113072,en.html>
- Higher Education Funding Council for England (2017b). Universities and colleges receive £1.8 million to tackle hate crime and online harassment. 16th October. Available at: <http://www.hefce.ac.uk/news/newsarchive/2017/Name,115884,en.html>
- Home Office. (2007). *Cross Government Action Plan on Sexual Violence and Abuse*. London: Cabinet Office
- Home Office. (2011). *Call to End Violence Against Women and Girls: Action Plan*. London: Cabinet Office.
- Home Office. (2017a). *Disrespect NoBody campaign*. 27th January. Available at: <https://www.gov.uk/government/collections/disrespect-nobody-campaign>
- Home Office. (2017b). *Hate Crime, England and Wales, 2016/17*. Available at: <https://www.gov.uk/government/statistics/hate-crime-england-and-wales-2016-to-2017>
- Horowitz, D. (2007). *Indoctrination: The Left's War Against Academic Freedom*. New York and London: Encounter Books
- Huffington Post Greece. (2017). Reactions to the 15-year incarceration of the 22-year old young woman who knitted her assailant in self-defence. 29th September 2017 (in greek). Available at: http://www.huffingtonpost.gr/2017/09/29/koinonia-katadiki_n_18138212.html
- Istat (National Institute of Statistics). (2015). *Violence Against Women: Year 2014*. Available at: <https://www.istat.it/en/archive/169135>.
- Kaldi-Koulikidou, T. and Plevraki, S. (2014). Domestic Violence Against Women in Greece, in Sylvia M. Asay, John De Frain, Marcee Metzger, Bob Moyer (eds.), *Family Violence from a Global Perspective: A Strengths-Based Approach*, London and New York: Sage, pp. 94-107.

- Kostavara, K. (2007). *Rape: The Crime, the Trial, the Law and Social Prejudice*. Athens: Metaichmio (in Greek).
- Levidow, L. (2002) Marketizing higher education: neoliberal strategies and counter-strategies, in Robins, Kevin and Webster, Frank, eds., *The Virtual University? Knowledge, Markets and Management*. Oxford: Oxford University Press, pp. 227–248
- Love, G., De Michele, G., Giakoumidaki, C., Herrera Sánchez, E., Lukera, M. and Cartei, V. (2017). Improving access to sexual violence support for marginalised individuals: findings from the lesbian, gay, bisexual and trans and the black and minority ethnic communities. *Critical and Radical Social Work* 5(2), pp.163-179
- Lynch, K. (2013). New managerialism, neoliberalism and ranking. *Ethics in Science and Environmental Politics* 13(2), pp. 141-153.
- McGlynn, C., Downes, J. and Westmarland, N. (2017) Seeking Justice for Survivors of Sexual Violence: recognition, voice and consequences, in Estelle Zinsstag and Marie Keenan, eds., *Restorative Responses to Sexual Violence: Legal, Social, and Therapeutic Dimensions*. London: Routledge
- Ministerio del Interior. (2017). *Anuario estadístico del Ministerio de Interior 2016*. Madrid, Catálogo de Publicaciones de la Administración Central del Estado
- National Union of Students. (2010). *Hidden Marks: A study of women students' experiences of harassment, stalking, violence and sexual assault*. London: NUS
- National Union of Students. (2013). *That's What She Said: women students' experiences of 'lad culture' in higher education*. London: NUS
- National Union of Students. (2014). *Lad Culture and Sexism Survey*. Available online at <https://www.nus.org.uk/en/news/nus-research-reveals-one-in-four-students-suffer-unwelcome-sexual-advances/>
- National Union of Students. (2015). *Lad Culture Audit Report: A look into the findings from our audit of higher education institutions and students' unions work on lad culture*. London: NUS
- O'Hara, M. (2016). Osborne's budget cuts will cripple services for vulnerable BME women. *The Guardian* 16 March
- ONS (Office for National Statistics) (2017). *Focus on violence crime and sexual offences, England and Wales: year ending March 2016*. London: Office for National Statistics. Available at: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/compendium/focusonviolentcrimeandsexualoffences/yearendingmarch2016>
- Paul, L. A., Gray, M. J., Elhai, J. D., and Davis, J. L. (2009) Perceptions of peer rape myth acceptance and disclosure in a sample of college sexual assault survivors. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice and Policy* 1(3), pp. 231-241
- Pedwell, C. (2016). Decolonising Empathy: Thinking Affect Transnationally. *Samyukta: A Journal of Women's Studies* XVI(1): pp. 27-49.
- Phipps, A. (2009). Rape and respectability: ideas about sexual violence and social class. *Sociology* 43(4), pp. 667-683
- Phipps, A. (2017). Reckoning up: sexual harassment and violence in the neoliberal university. Currently under consideration by *Gender and Education*
- Phipps, A. (2018) 'Lad culture' and sexual violence against students. In Nancy Lombard, ed., *The Ashgate Gender and Violence Research Companion*. London: Routledge
- Phipps, A. and Young, I. (2015) Neoliberalisation and "lad cultures" in higher education. In *Sociology* 49(2), pp. 305-322

- Phipps, A. and Smith, G. (2012). Violence against Women Students in the UK: Time to Take Action. *Gender and Education* 24(4), pp. 357–73.
- Phipps, A., Ringrose, J., Renold, E. and Jackson, C. (2017). Rape culture, lad culture and everyday sexism: researching, conceptualizing and politicizing new mediations of gender and sexual violence. *Journal of Gender Studies*. Published online. ISSN 0958-9236
- Rape Crisis England & Wales. (2017). *Rape Crisis England & Wales headline statistics 2016-17*. Available at: <https://rapecrisis.org.uk/statistics.php>
- RevoltingEurope. (2012). Austerity is lethal for women. In *Revolting Europe: on Europe, the Left, Labour and Social Movements*. Available at <https://revolting-europe.com/2012/11/25/austerity-hurts-women/>
- Riconosci la violenza. (2013). Available at: <http://www.riconoscilaviolenza.it/>
- Ridolfi-Star, Z. (2016). Transformation Requires Transparency: Critical Policy Reforms to Advance Campus Sexual Violence Response. *The Yale Law Journal* 125(7), pp. 2156-2181
- Rückert, H. W. (2015). Students' mental health and psychological counselling in Europe. *Mental Health & Prevention* 3(1-2), pp. 34-40.
- Rudd, T. and Goodson, I. F. (2017). Negotiating Neoliberal Education. In *Negotiating Neoliberalism: Developing Alternative Educational Visions*, edited by Tim Rudd and Ivor F. Goodson. Rotterdam: Sense Publishers, p.1-11
- Rymer, S. and Cartei, V. (2015). Supporting transgender survivors of sexual violence: learning from users' experiences. *Critical and Radical Social Work* 3(1), pp. 155-164
- Sagar, T., Jones, D., Symons, K. and Bowring, J. (2015) *The Student Sex Work Project: Research Summary*. Swansea: Swansea University
- Sanders-McDonagh, E., Neville, L. and Sevasti-Melissa, N. (2016). From pillar to post: understanding the victimisation of women and children who experience domestic violence in an age of austerity. *Feminist Review* 112(1), pp. 60-76
- Sharna, F. (2014). Financial Crisis and Domestic Violence: the Case of Greece. *The WIP*, May 29. Available at: <http://thewip.net/2014/05/29/financial-crisis-and-domestic-violence-the-case-of-greece/>
- Sherriff, L. (2013). Depression at university: thousands more students seek counselling for mental health issues. *The Huffington Post*, 5th February. Available at: http://www.huffingtonpost.co.uk/2013/06/27/increase-student-depression-university-mental-health_n_3510291.html
- Smith, C. P., and Freyd, J. J. (2014). Institutional Betrayal. *American Psychologist* 69(6), pp. 575-587.
- Spiked Online. (2017). *Free Speech University Rankings 2017: A Spiked Project*. Available at: <http://www.spiked-online.com/free-speech-university-rankings#.We4TP1tSyUI>
- Sundaram, V. and Jackson, C. (2015). *Is lad culture a problem in higher education? Exploring the perspectives of staff working in UK universities*. Society for Research into Higher Education. Available at: <https://www.srhe.ac.uk/downloads/JacksonSundaramLadCulture.pdf>
- Stratigaki, M. (2006), *The Gender of Social Policy*. Athens: Metaichmio
- Stratigaki, M. and Vaiou, D. (1994). Women's work and informal activities in Southern Europe. *Environment and Planning A*, 26, pp. 1221-1234.
- Thomson, A., Sylvester, R. and Woolcock, N. (2017). Universities told to guarantee free speech. *The Times* 19th October. Available at: <https://www.thetimes.co.uk/article/universities-ordered-to-guarantee-free-speech-wxzcr32hh>
- Tillman, S., Bryant-Davis, T., Smith, K., and Marks, A. (2010) *Shattering Silence: exploring barriers to*

disclosure for African-American sexual assault survivors. *Trauma, Violence and Abuse* 1(2), pp. 59-70

- Toledo, P. and Pineda, M. (2016). *L'abordatge de les violències sexuals a Catalunya*. Barcelona: Bellaterra
- Towers, J. and Walby, S. (2012). *Measuring the impact of cuts in public expenditure on the provision of services to prevent violence against women and girls*. Trust for London and Northern Rock Foundation. Available at: <http://www.nr-foundation.org.uk/downloads/Measuring-the-impact-of-cuts-in-public-expenditure-on-the-provision-of-services-to-prevent-violence-against-women-and-girls-Full-report-3.pdf>
- TUC (Trades Union Congress). (2016). *Still just a bit of banter? Sexual harassment in the workplace in 2016*. London: Trades Union Congress.
- Turchik, J. A. and Edwards, K. M. (2012). Myths about male rape: a literature review. *Psychology of Men and Masculinity* 13(2), pp. 211-226
- Tyler, I. (2015). Classificatory struggles: class, culture and inequality in neoliberal times. *The Sociological Review*, 63(2), pp.493-511
- Universities UK. (2015). *Student mental wellbeing in higher education: Good practice guide*. London: UUK. Available at: <http://www.universitiesuk.ac.uk/policy-and-analysis/reports/Documents/2015/student-mental-wellbeing-in-he.pdf>
- Universities UK (2016) *Changing the Culture: Report of the Universities UK Taskforces examining violence against women, harassment and hate crime affecting university students*. London: UUK.
- Vaiou, D. (2014a). Tracing aspects of the Greek crisis in Athens: Putting women in the picture. *European Urban and Regional Studies*, first published online as doi:10.1177/0969776414523802.
- Vaiou, D. (2014b). Is the crisis in Athens (also) gendered? Facets of access and (in)visibility in everyday public spaces. *City*,18(4-5), pp. 533-537.
- Valls, R., Puigvert, L., Melgar, P. and Garcia-Yeste, C. (2016) Breaking the Silence at Spanish Universities: Findings from the First Study of Violence Against Women in Campuses in Spain. *Violence Against Women* 22(13), pp. 1519-39
- Weale, S. (2016). Some universities need to triple mental health services funding, says report. *The Guardian*, 22nd September. Available at: <https://www.theguardian.com/education/2016/sep/22/universities-triple-mental-health-services-funding-report>
- Weis, J. (2015). Title IX and the State of Campus Sexual Violence in the United States: Power, Policy and Local Bodies. *Human Organization* 74(3), pp. 276-286
- Westmarland, N. and Graham, L. (2010) The promotion and resistance of rape myths in an internet discussion forum. *Journal of Social Criminology* 1(2), pp. 80-104
- Wetzel, J. W. (1993). *The World of Women: In Pursuit of Human Rights*. Basingstoke: MacMillan Press
- Whitley, L. and Page, T. (2015). Sexism at the Centre: Locating the Problem of Sexual Harassment. *New Formations* 86, pp. 34-53.
- Women Against Violence Europe. (2016). *WAVE Report 2015: On the Role of Specialist Women's Support Services in Europe*. Vienna, Austria: WAVE office. Available at: http://fileserver.wave-network.org/researchreports/WAVE_Report_2015.pdf

Projekta vietne:
<http://usvreact.eu/>

Kontaktpersonas:

Pam Alldred, Pam.Alldred@brunel.ac.uk
Alison Phipps, A.E.Phipps@sussex.ac.uk